

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І КУРСОВИХ РОБІТ
З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
УКРАЇНИ
(ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)
для студентів II курсу
заочних факультетів № 1 та № 2**

Харків
«Право»
2017

УДК 343.2/.7(072)

ББК 67.308я7

М54

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 11 від 15.11.2017 р).*

Авторський колектив:

*А. О. Байда – тема 9; О. О. Володіна – тема 2; М. Є. Григор'єва – тема 10;
Ю. В. Гродецький – тема 6; Л. М. Демидова – тема 15; О. В. Євдокімова – тема 3,
тема 11, тема 12; І. О. Зінченко – тема 1 (у співавт. з А. С. Осадчою), тема 8;
О. Д. Комаров – тема 13, тема 14; Р. С. Орловський – тема 7 (у співавт. з О. В. Ус);
А. С. Осадча – тема 1 (у співавт. з І. О. Зінченко), тема 4; О. В. Ус (кер. авт.
кол.) – тема 5, тема 7 (у співавт. з Р. С. Орловським)*

Методичні рекомендації та завдання до практичних занять і курсу М54 сових робіт з кримінального права України (Загальна частина) для студентів II курсу заочних факультетів № 1 та № 2 / О. В. Ус (кер. авт. кол.), Р. С. Орловський, О. В. Євдокімова та ін. – Харків : Право, 2017. – 102 с.

ISBN 978-966-937-289-5

ISBN 978-966-937-289-5

© Ус О. В., Орловський Р. С., Євдокімова О. В. та ін., 2017

© Видавництво «Право», 2017

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Кримінальне право України» (Загальна частина) вивчається здобувачами вищої освіти заочних факультетів протягом одного навчального року і виноситься на екзаменаційну сесію у двох семестрах: у 3-му семестрі студенти письмово вирішують (розв'язують) завдання до практичних занять і складають залік, а у 4-му семестрі – вирішують (розв'язують) завдання до практичних занять, готують та захищають курсову роботу і складають іспит.

Самостійним вивченням навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Загальна частина) здобувач вищої освіти повинен займатися систематично протягом усього навчального року.

Для поглиблення та закріплення знань та навиків, здобутих студентами під час самостійної роботи в міжсесійний період, допомоги у підготовці до складання заліку та іспиту, удосконалення навиків аргументованого розв'язання завдань до практичних занять, а також надання консультацій з кримінально-правових питань, що є складними та дискусійними, у період сесії проводяться практичні заняття.

Під час опрацювання тієї чи іншої теми, виконання завдань до практичних занять, написання курсової роботи насамперед необхідно звернутися до програми навчальної дисципліни, кримінального законодавства та приписів інших нормативно-правових актів, необхідних для засвоєння (розкриття) змісту кримінального закону, конспектів установчих лекцій та відповідного розділу підручника з кримінального права України (Загальна частина). Далі слід ознайомитись із основною та додатковою науковою літературою з кримінального права, що запропонована у методичних рекомендаціях до конкретної теми, та відповідними матеріалами судової практики.

Кожен студент у міжсесійний період повинен письмово виконати завдання до практичних занять. Студенти груп з непарною нумерацією розв'язують завдання № 1–5, студенти груп з парною нумерацією розв'язують завдання № 6–10.

При вирішенні завдань передусім слід уважно ознайомитися з їх умовами, визначити, до якої теми навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Загальна частина) належить завдання, опрацювати необхідний нормативно-правовий матеріал та відповідну навчаль-

ну та наукову літературу. Рішення кожного завдання повинно бути розгорнутим та обґрунтованим, воно має містити не тільки посилання, а й ретельний аналіз відповідних кримінально-правових норм. На практичних заняттях вирішення кожного завдання докладно аналізується.

Наявність письмово вирішених завдань та відвідування здобувачами вищої освіти практичних занять є обов'язковим. Якщо студент не з'явився на практичне заняття чи письмово не виконав відповідні завдання, або одержав за результатами занять незадовільну оцінку, він допускається до складання заліку чи іспиту тільки після відпрацювання практичних занять, яке з дозволу декана здійснюється індивідуально або в складі іншої академічної групи.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ НА 3-Й СЕМЕСТР

Завдання № 1

Громадянин Польщі А. їхав на потязі, який частину шляху прямує через територію України, з Варшави до Мінська. В дорозі він посварився зі своїм попутником Б. і вирішив його вбити. На території Польщі А. підсипав отруту сповільненої дії в їжу Б. Б. з'їв отруєну їжу, коли потяг вже знаходився на території України, а помер від отруєння, коли потяг прибув на територію Білорусі.

У яких випадках злочин вважається вчиненим на території України? Чи можна визнати злочин А. вчиненим на території України? Чи може А., будучи іноземним громадянином бути притягнутий до кримінальної відповідальності в Україні?

Завдання № 2

Максимчук, не знаючи про наявність у неї венеричної хвороби в заразній стадії, протягом місяця вступила в статеві зносини з декількома чоловіками, внаслідок чого вони захворіли на венеричну хворобу.

Ознайомившись зі змістом розд. II Особливої частини КК України, вирішіть питання про визнання діяння Максимчук злочином.

Завдання № 3

Данькович внаслідок порушення правил безпеки дорожнього руху здійснив зіткнення з іншим автомобілем, що призвело до пошкодження транспортних засобів.

Ознайомившись із розд. XI Особливої частини КК України, визначте, чи підлягає Данькович кримінальній відповідальності за вчинене правопорушення?

Завдання № 4

Шмат, який на березі річки Десна займався риболовлю, раптово побачив, що на вудку зачепився металевий предмет. Роздивившись його, він зрозумів, що це золотий браслет. На досудовому слідстві Шмату пред'явили обвинувачення за ст. 193 КК України.

Чи є у діянні Шмата ознаки складу злочину, передбаченого ст. 193 КК України?

Завдання № 5

Каніна вийшла з вагону потяга, який щойно прибув, на платформу. В руках у неї була сумка. Зненацька Валуйко вихопив цю сумку та втік. У безпечному місці злочинець відкрив сумку та побачив, що там нічого немає. Сумка була дуже старою та ніякої цінності не мала, тому Валуйко її викинув.

Якої стадії досяг цей злочин?

Завдання № 6

З матеріалів, що надійшли від правоохоронних органів Угорщини до України, відомо, що громадяни України М., Ю., Я., перебуваючи на території Угорщини, вчинили шість розбійних нападів на громадян України.

Чи можуть бути М., Ю., Я. за вчинені ними в Угорщині злочини притягнені до кримінальної відповідальності в Україні? Якщо так, яким принципом чинності закону про кримінальну відповідальність в просторі слід керуватися? Чи можна передати указаних громадян правоохоронним органам Угорщини?

Завдання № 7

Нестеренко зустрічалася з Ігнатовим декілька місяців. Але коли вона дізналася, що вагітна, і повідомила про це Ігнатова, останній відмовився з нею одружитися і запропонував зробити аборт. Дівчина повісилася.

Ознайомившись зі змістом ст. 120 КК України, вирішіть питання, чи є в поведінці Ігнатова ознаки злочину.

Завдання № 8

Дроботенко було засуджено за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 307 КК України. У резолютивній частині обвинувального вироку суд зазначив: 1) засудити Дроботенко до п'яти років позбавлення волі; 2) відповідно до вимог ст. 96¹ КК України вилучити та знищити наркотичні засоби; 3) стягнути з винного на користь держави судові витрати в сумі 4269 грн.

Визначте, у яких формах буде реалізовуватися кримінальна відповідальність.

Завдання № 9

Кернух, дізнавшись, що його дружина Сіра хоче з ним розлучитися і в неї є інший чоловік, вистрибнув з вікна.

Чи є в діях Сірої склад злочину, передбаченого ст. 120 КК України? Яке значення в цьому злочині має спосіб його вчинення?

Завдання № 10

У темному провулку вночі Дарно та Птиха підстерегли Ковальова. Дарно приставив до горла Ковальова ніж, а Птиха перевірів кишені потерпілого. Нічого там не виявивши, злочинці відпустили Ковальова.

Ознайомтесь зі змістом ст. 187 КК України та визначте, якої стадії досяг цей злочин.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ НА 4-Й СЕМЕСТР

Завдання № 1

Лисенко з метою помсти вбив Бородіна. Через декілька місяців він вчинив замах на вбивство Дичка.

Який вид множинності злочинів тут має місце?

Завдання № 2

Прокурор Чернов зажадав від слідчого Зінченка, щоб він припинив розслідування справи Симка, підозрюваного в здійсненні фінансових махінацій. Зінченко відмовився, тоді Чернов сказав, що йому відомо про деякі факти порушень у роботі Зінченка і про кількаразове зловживання посадовим становищем і що якщо останній не хоче неприємностей, то він підкориться наказу, що й зробив Зінченко.

Надайте юридичну оцінку діям Чернова і Зінченка.

Завдання № 3

Кравченко через сімейну сварку зі своєю дружиною, після тривалих взаємних образ наніс їй легкі тілесні ушкодження, що спричинили короточасний розлад здоров'я. Діти, які в цей час були на прогулянці, повернувшись додому, побачили матір з синцями на обличчі, яка намагалася зупинити кровотечу з розбитого носа. Вони почали докоряти батькові за його поведінку. Чоловік відповів, що не стримався і дуже про це жалкує, після чого грюкнув дверима та пішов геть, а діти почали допомагати матері зупиняти кровотечу.

Кравченко було засуджено за умисне нанесення легких тілесних ушкоджень (ч. 2 ст. 125 КК України). На суді чоловік пояснив, що вимушений був піти з дому, щоб заспокоїтися і не з'ясувати стосунки на очах у дітей. Адвокат Кравченка заперечував проти рішення суду та наполягав, що в діянні його підзахисного є дійове каяття.

Чи вірне рішення прийняв суд? Якщо в діянні Кравченка є дійове каяття, то чи можна його звільнити від кримінальної відповідальності?

Завдання № 4

Обвинувальним вироком суду головного бухгалтера м'ясокомбінату Васильченка, який мав вільний доступ до цеху готової продукції, за

таємне викрадення м'ясопродуктів було засуджено за ч. 1 ст. 185 КК України до 1 року позбавлення волі із позбавленням права займати посаду бухгалтера строком на чотири роки.

На підставі аналізу ст. 55 та ч. 1 ст. 185 КК України дайте аргументований висновок, чи вірне рішення суду.

Завдання № 5

Вироком Кам'янсько-Дніпровського районного суду Запорізької області Ясимова визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України, та призначено покарання у виді 3 років позбавлення волі. На підставі ст. 104 КК України Ясимова було звільнено від відбування покарання з випробуванням – іспитовим строком тривалістю 1 рік.

Ухвалою Апеляційного суду Запорізької області вирок суду змінено, Ясимова визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України, та призначено покарання у виді 3 років позбавлення волі. На підставі статей 75, 104 КК України Ясимова було звільнено від відбування покарання з випробуванням – іспитовим строком тривалістю 1 рік.

Проаналізуйте судові рішення.

Завдання № 6

Єременко посварився із Шаровим і образив його. Бажаючи помститись, Шаров побіг додому, взяв мисливську рушницю і вистрелив в Єременка. Внаслідок пострілу Єременко був легко поранений, однак більша частина заряду попала у перехожого Дорошенка, спричинивши йому смертельне поранення.

Який вид сукупності злочинів має місце в діях Шарова?

Завдання № 7

Сержант Карпенко наказав рядовим Онищенку і Грачову завантажити в його машину бак пального, що зберігався на складі, при цьому він сказав Онищенку (який був новобранцем), що через відсутність достатніх коштів на утримання солдатів начальством було прийняте рішення продати частину пального. Насправді ж Карпенко продав пальне заради власної вигоди, причому Грачов знав про це і був з ним «у долі».

Надайте юридичну оцінку діям Карпенка, Онищенка й Грачова.

Завдання № 8

Діденко запропонував своєму знайомому Кременчуцькому, який працював приватним підприємцем, взяти його охоронцем магазину. Відпрацювавши сумлінно декілька місяців, Діденко вирішив зачинити магазин та піти додому поспати, бо почував себе не дуже добре. Цим скористалися грабіжники і пограбували магазин, чим спричинили тяжкі наслідки.

Діденко був засуджений за ст. 197 КК України. Під час судового слідства було встановлено, що Діденко збитки відшкодував у повному об'ємі, сприяв розкриттю злочину але вину свою визнав частково.

Чи є підстави для звільнення Діденка від кримінальної відповідальності?

Завдання № 9

Ісаєнка було засуджено за ч. 1 ст. 122 КК України за те, що він разом із Петренко заподіяв середньої тяжкості тілесні ушкодження потерпілому. Під час судового провадження було встановлено, що обвинувачений визнав свою вину, щиро розкався, активно сприяв розкриттю злочину, добровільно відшкодував завдану шкоду, при цьому суд обставин, що обтяжують покарання, не виявив.

Чи є підстави для застосування ст. 69¹ КК України?

Завдання № 10

Іваницький був засуджений за умисне заподіяння середньої тяжкості тілесного ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК України) до обмеження волі строком на 3 роки. З урахуванням тяжкості вчиненого злочину, позитивної характеристики особи винного та інших обставин справи, суд звільнив Іваницького від відбування покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку тривалістю 2 роки та з покладенням обов'язків, визначених ч. 1 ст. 76 КК України. Через 1 рік і 2 місяці з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду Іваницький вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 186 КК України.

Яке рішення має прийняти суд? Які кримінально-правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням передбачені КК України?

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Курсова робота з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Загальна частина) виконується в 4-му семестрі у міжсесійний період і надається в деканат не пізніше ніж за 20 днів до початку весняно-літньої сесії. Робота повинна бути написана відповідно до плану й методичних рекомендацій, що надаються до кожної теми. План роботи є примірним, тому студент може його доповнити чи конкретизувати, але не має права скорочувати.

Роботу слід починати з аналізу норм закону про кримінальну відповідальність і вивчення відповідного розділу (теми) підручника з кримінального права України (Загальна частина). Потім необхідно ознайомитися зі змістом літератури, що рекомендується до всіх тем, та літератури, що запропонована для написання курсової роботи з конкретної теми. Бажано використовувати також й іншу наукову літературу, посилання на яку наведені в підручниках, навчальних посібниках, монографіях, наукових статтях тощо. Для більш глибокого засвоєння змісту кримінального законодавства, його інститутів та кримінально-правових норм доцільно звернутися до науково-практичного коментаря Кримінального кодексу України, а також до розробленого кафедрою кримінального права й розміщеного на сайті Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Навчального електронно-інформаційного комплексу (НЕІК) з кримінального права. Якщо щодо питань, які розглядаються у курсовій роботі, наявні роз'яснення Верховного Суду України (постанови Пленуму Верховного Суду України, висновки Верховного Суду України щодо застосування норми права), слід не лише ознайомитися з їх змістом, але й обов'язково використовувати відповідні їх положення у тексті курсової роботи.

За наявності в юридичній літературі різних точок зору щодо проблем, які досліджуються у курсовій роботі, необхідно їх проаналізувати та систематизувати, а також висловити власну позицію, яка має бути аргументована.

У теоретичній частині роботи при викладенні матеріалу обов'язково необхідно робити посилання на літературу, нормативно-

правові джерела, роз'яснення Верховного Суду України та матеріали судової практики, що використовуються при написанні курсової роботи. Такі посилання доцільно здійснювати за текстом роботи у дужках чи у виносках внизу сторінки відповідно до вимог бібліографічного опису. Основні теоретичні положення і висновки з питань, що розглядаються в курсовій роботі, слід ілюструвати прикладами із судової практики з посиланням на джерело їх опублікування. Не рекомендується використовувати приклади з підручників, навчальних посібників, монографій та наукових статей.

Курсова робота, виконана лише на основі підручника або без використання матеріалів судової практики і, внаслідок цього, позбавлена елементів самостійності, оцінюється незадовільно і захисту не підлягає.

Завершується робота письмовим виконанням завдань, які пропонуються окремо до кожної теми. Умови завдання (переписувати їх не слід) мають розглядатися як встановлені й доведені обставини конкретної справи (провадження), їх зміст, за загальним правилом, не може бути розширено чи звужено.

Умови завдань, як правило, виключають альтернативні рішення. Водночас у випадках, коли у студента наявні обґрунтовані сумніви щодо можливості надання єдиного рішення завдання, належить викласти декілька можливих варіантів такого рішення і докладно аргументувати кожне з них. Виконане завдання повинно продемонструвати належні теоретичні знання та вміння застосовувати їх на практиці. Рішення відповідного завдання полягає у наданні чітких, змістовних, структурованих та аргументованих відповідей на запитання, що розташовані наприкінці завдання. Рішення завдання має бути достатньо розгорнутим та обґрунтованим з посиланнями на відповідні кримінально-правові норми, правові позиції (роз'яснення) Верховного Суду України, а також на теоретичні положення, засвоєні в результаті вивчення кримінально-го закону та необхідної навчальної та наукової літератури.

Оскільки кожне завдання розраховане на знання Загальної частини кримінального права України, то немає потреби обов'язково визначати кваліфікацію вчиненого суб'єктом діяння за відповідними статтями (частинами статей) Особливої частини КК України.

При написанні курсової роботи необхідно вказати назву теми та план її дослідження. Кожне питання плану має бути чітко виділено

в тексті роботи. Якщо у курсовій роботі виконана лише теоретична її частина чи, навпаки, – лише практична (вирішення завдань), така робота вважається в цілому невиконаною, не оцінюється і повертається здобувачеві вищої освіти для доопрацювання.

Курсова робота виконується виключно за відповідною темою, що запропонована у методичних рекомендаціях та завданнях до курсових робіт. Вона має бути написана у зошиті власноруч, чітким, розбірливим почерком й акуратно оформлена. Викладення кожного питання плану відповідної теми курсової роботи слід починати з нової сторінки, які повинні мати поля й належну нумерацію. Обсяг роботи становить 45–50 сторінок учнівського зошиту. Курсова робота, виконана на комп'ютері (іншому електронному засобі), до захисту не допускається. Безпосередньо перед складанням іспиту з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Загальна частина) у визначений час здобувачі вищої освіти захищають курсові роботи, попередньо відрецензовані та оцінені позитивно.

Для успішного захисту курсової роботи студент повинен уважно ознайомитися з рецензією, підготовленою рецензентом (викладачем), в якій зазначається відповідність роботи вимогам, що ставляться до курсових робіт з кримінального права (Загальна частина), звертається увага на позитивні моменти та недоліки роботи тощо. Також необхідно ознайомитися з примітками та зауваженнями, наданими рецензентом, що містяться за текстом курсової роботи. У рецензії вказується попередня оцінка роботи, з якою вона допускається до захисту.

Позитивна оцінка за результатами захисту курсової роботи є підставою для допуску здобувача вищої освіти до складання іспиту. Якщо за результатами захисту студент отримує незадовільну оцінку, він допускається до складання іспиту лише після повторного успішного захисту курсової роботи.

СПИСОК НОРМАТИВНИХ АКТІВ, ЛІТЕРАТУРИ ТА МАТЕРІАЛІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ДО ВСІХ ТЕМ

Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131 (з подальшими змінами та доповненнями).

Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – Х. : Право, 2013. – 376 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) : станом на 26 верес. 2011 р. / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х. : Право, 2011. – 456 с.

Кримінальний кодекс України. Практика судів України з кримінальних справ (2007–2008) / за заг. ред. В. В. Сташиса ; уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 384 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / за заг. ред. В. Т. Маляренка В. В. Сташиса ; уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 464 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007) / за заг. ред. В. В. Сташиса ; уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 880 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2008–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Одіссей, 2011. – 568 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Вид. 2-ге, допов. – Х. : Одіссей, 2012. – 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Право, 2014. – 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Право, 2016. – 800 с.

Тема 1

ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЙОГО ЧИННІСТЬ У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ

План

Вступ.

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність: поняття (ознаки), функції, риси та значення.
 2. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
 3. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.
 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.
- Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення отриманих результатів.

Розкриваючи перше питання, передусім необхідно сформулювати поняття та ознаки закону про кримінальну відповідальність. Для цього потрібно ознайомитися зі змістом чинного КК України та вивчити його структуру: Загальну і Особливу частину, їх поділ на розділи та статті. Також слід взяти до уваги ст. 3 КК України та ч. 1 ст. 92 Конституції України.

Розглядаючи питання про чинність закону про кримінальну відповідальність у часі, важливо зупинитися на питаннях про порядок і час набуття законом чинності та описати ситуації, за яких закон втрачає чинність. Відповідні теоретичні положення мають ґрунтуватися на приписах ст. 4 КК України.

Ретельного аналізу потребує питання щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі та проблеми застосування проміжного закону про кримінальну відповідальність. Під зворотною дією закону про кримінальну відповідальність у часі слід розуміти поширення дії нового закону на осіб, які вчинили злочини до набран-

ня таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

При вивченні даного питання доцільно ознайомитися зі змістом частин 2, 3 статей 57, 58, 94 Конституції України, статей 4, 5 КК України, рішень Конституційного Суду України від 9 лютого 1999 р. (справа про зворотну дію в часі та інших нормативно-правових актів) та від 19 квітня 2000 р. (справа про зворотну дію в часі).

При відповіді на четверте питання плану слід пам'ятати, що чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі підпорядкована чотирьом принципам: територіальному, громадянства, універсальному та реальному. Зокрема, аналізуючи територіальний принцип, потрібно зупинитися на понятті території України, з'ясувати, коли злочин вважається вчиненим та території України, а також охарактеризувати коло осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за злочин, вчинений на території України. Для цього потрібно звернутися до положень, які містяться у ст. 6 КК України, а також в законах України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р. та «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 4 лютого 1994 р.

Розглядаючи принцип громадянства, потрібно проаналізувати приписи ст. 7 КК України та розкрити особливості застосування КК України щодо злочинів, вчинених за межами України, громадянами України та особами без громадянства, що постійно проживають в Україні.

Відповідаючи на питання щодо універсального та реального принципів чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі, потрібно зупинитися на приписах ст. 8 КК України і визначити, у чому полягають особливості її застосування щодо іноземців та осіб без громадянства, які постійно не проживають в Україні, і які вчинили злочин за її межами.

Теоретичні положення, викладені в роботі, бажано ілюструвати прикладами, як гіпотетичними, так і запозиченими із судової практики.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Борисов В. І. Питання закону про кримінальну відповідальність / В. І. Борисов, О. О. Пашенко // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. – Х. : Право, 2006. – Вип. 12. – С. 3–22.
2. Брайнин Я. М. Уголовный закон и его применение / Я. М. Брайнин. – М. : Юрид. лит., 1967. – 240 с.
3. Навроцький В. О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.) / В. О. Навроцький. – К. : Атіка, 2001. – 272 с.
4. Володарський В. Чинність кримінального законодавства України у просторі: деякі теоретичні та практичні аспекти / В. Володарський // Право України. – 2001. – №4. – С. 91–93.
5. Воробей П. А. Завдання і дія кримінального закону / П. А. Воробей, М. І. Коржанський, В. М. Щупаковський. – К. : Генеза, 1997. – 157 с.
6. Житний О. О. Деякі проблеми юрисдикції законодавства України про кримінальну відповідальність (з огляду на його співвідношення з нормами міжнародного права) / О. О. Житний // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право. – 2011. – Вип. 945. – С. 220–225.
7. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія / О. О. Житний ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : Одиссей, 2013. – 376 с.
8. Моїсєєв О. І. Коло осіб, на яких поширюється кримінальна юрисдикція України відповідно до принципу громадянства / О. І. Моїсєєв // Життя і право. – 2005. – №2 (14). – С. 60–64.
9. Пелих Н. Чинність кримінального законодавства України у просторі: деякі теоретичні і практичні аспекти / Н. Пелих // Право України. – 2001. №4. – С. 91–92.
10. Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону у часі / Ю. А. Пономаренко. – К. : Атіка, 2005. – 228 с.
11. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України / Г. З. Яремко. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2011. – 232 с.
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) // Офіц. вісн. України. – 1999. – №7. – Ст. 255.

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотню дію кримінального закону в часі) // Вісн. Конст. Суду України. – 2000. – № 2. – С. 29–34.

Завдання

1. Громадянин України В., відпочиваючи у Туреччині, вчинив крадіжку каблучки, за що був засуджений турецьким судом до трьох років позбавлення волі. Це покарання він повністю відбув і повернувся в Україну.

Чи може В. бути притягненим в Україні до кримінальної відповідальності за крадіжку, вчинену в Туреччині?

2. Громадянин Росії В. та громадянин Білорусі Л. вчинили розбійний напад на території Брянської області, після чого вирішили переховатися в одному з сіл Харківської області.

Що таке чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі? Якими принципами вона визначається? Аргументовано вкажіть, чи може застосовуватися КК України до злочинів, скоєних В., Л. Якими зі згаданих принципів при цьому слід керуватися?

3. А. та К., громадяни Росії, що є братами, отримали від нотаріуса з території України повідомлення, що у м. Харкові помер їх дядько й за заповітом вони є єдиними спадкоємцями приватного будинку, автомобіля та значної суми грошей. Вважаючи, що у випадку смерті К. він лишить єдиним спадкоємцем, А. вирішив позбутися родича. Знаючи, що у К. хворе серце, він додав у його термос з трав'яним чаєм сильнодіючу речовину. На території Росії в автобусі «Белгород – Харків» К. випив чаю з власного термосу. На території Харківської області в нього стався серцевий напад, який призвів до смерті. А. прибув до Харкова й прийняв спадщину.

Визначте, яку територію в описаному випадку слід вважати місцем вчинення злочину. Закон якої країни може бути застосований до А.?

ЗЛОЧИН, ЙОГО ВИДИ

План

Вступ.

1. Поняття злочину та його ознаки.
 2. Значення ч. 2 ст. 11 КК України для розуміння поняття злочину.
 3. Відмінність злочину від інших правопорушень.
 4. Класифікація злочинів.
- Висновки.

Методичні рекомендації

Розглядаючи перше питання плану, бажано підкреслити актуальність обраної теми, а також вказати мету та завдання даної роботи.

При дослідженні першого питання слід мати на увазі, що поняття злочину в кримінальному праві є універсальною фундаментальною категорією. Саме тому визначення цього поняття в кримінальному праві має велике значення. Оскільки в історії кримінального права поняття злочину визначалося по-різному – залежно від того, чому надавалося більшого значення – соціальній чи правовій характеристиці злочину, – необхідно проаналізувати три визначення цього поняття: формальне, матеріальне та формально-матеріальне. Вивчення цього питання передбачає глибоке засвоєння поняття злочину, яке сформульоване в ст. 11 КК України.

Передовсім необхідно дати характеристику злочину як діяння: дії (активної поведінки) чи бездіяльності (пасивної поведінки), підкресливши, що злочином є лише діяння, вчинене суб'єктом злочину, яким відповідно до ст. 18 КК України є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Це має принципове значення, оскільки злочин як свідомий вольовий вчинок людини повинен бути виражений у конкретній дії або бездіяльності.

Проаналізувавши положення ч. 2 ст. 1 та ч. 1 ст. 11 КК України, необхідно розкрити зміст, дати характеристику та показати кримінально-правове значення ознак злочину, три з яких чітко закріплені в законі (суспільна небезпечність діяння, винність і протиправність, тобто

передбаченість діяння в законі про кримінальну відповідальність), а четверта (караність) нерозривно пов'язана з протиправністю діяння.

Особливу увагу треба звернути на таку ознаку злочину, як суспільна небезпечність, з якою тісно пов'язане матеріальне визначення злочину в кримінальному праві.

Розглядаючи ознаку протиправності, слід зробити акцент на відмові кримінального права від аналогії та пояснити значення такої відмови. Для цього потрібно проаналізувати положення ст. 3 КК України.

Опрацьовуючи друге питання, треба виходити з того, що для застосування ч. 2 ст. 11 КК України необхідна сукупність трьох правових умов, що впливають із визначення, встановленого цією нормою. Важливо детально розглянути кожну з цих умов. Далі слід вказати, яке значення має ч. 2 ст. 11 КК України для поняття злочину.

Оскільки злочин не виступає єдиним видом правопорушення, у третьому питанні треба з'ясувати місце злочину в системі правопорушень та ознаки, що відмежовують його від інших правопорушень: адміністративних, дисциплінарних, цивільно-правових, адже це питання має не лише теоретичне, а й велике практичне значення. Слід враховувати, що в кримінальному праві критерієм відмежування злочину від інших правопорушень обґрунтовано визнається саме суспільна небезпека. Необхідно розглянути два різних підходи до вирішення цього питання, що існують у науці кримінального права.

Висвітлення четвертого питання потребує розгляду класифікації злочинів та її значення. У зв'язку з тим, що можуть бути різні класифікації злочинів залежно від обраного критерію, необхідним видається їх розгляд за формою вини, ступенем завершеності злочинної діяльності, конструкцією об'єктивної сторони та за ступенем тяжкості. Особливу увагу слід приділити останній з названих класифікацій, адже саме класифікація злочинів за ступенем тяжкості, згідно з якою злочини поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі, є суттєвою, універсальною, такою, що визначає зміст і структуру інститутів кримінального права. Тому доцільно звернутися до положень ст. 12 КК України, де передбачені матеріальний і формальний критерії даної класифікації, з'ясувати зміст цих критеріїв, сутність законодавчої класифікації злочинів та її кримінально-правове значення.

У висновках у скороченій формі підбиваються підсумки роботи та її значення.

Список рекомендованої літератури

1. Киричко В. Н. Некоторые методологические предпосылки исследования общественной опасности в науке уголовного права / В. Н. Киричко // Пробл. законності. – 1998. – Вип. 33.
2. Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України / Л. М. Кривоченко. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 120 с.
3. Панов М. І. Актуальні дослідження проблем вчення про злочин / М. І. Панов, В. П. Тихий // Кримін. право України. – 2006. – № 3.
4. Панов М. І. Поняття злочину / М. І. Панов, В. П. Тихий // Вісн. Конституц. Суду України. – 2004. – № 1.
5. Пономаренко Ю. А. Запрет применения уголовного закона по аналогии: история, современность, перспективы / Ю. А. Пономаренко // История развития уголовного права и ее значение для современности : материалы V Междунар. науч.-практ. конф. им. М. В. Ломоносова (г. Москва, Моск. гос. ун-т, 26–27 мая 2005 г.). – М. : ЛексЭст, 2006. – С. 455–461.
6. Тихий В. П. Злочин, його види та стадії : наук.-практ. комент. / В. П. Тихий, М. І. Панов. – К. : Вид. дім «Промені», 2007. – 40 с.

Завдання

1. Прибиральницю Дикмарову було звинувачено в тому, що вона під час прибирання в кабінеті вилучила із сумки і таємно привласнила 20 грн, які належали одній із працівниць. При цьому вона залишила в сумці інші гроші на загальну суму 1480 грн. Як потім стало відомо, 20 грн їй не вистачало для придбання ліків для хворого батька.

Чи підлягає Дикмарова кримінальній відповідальності? Чи є підстави для застосування до неї ч. 2 ст. 11 КК України?

2. Підприємець Мухопад здійснював господарську діяльність на території адміністративно-територіальних одиниць, які не були вказані у його ліцензії, тим самим порушуючи умови ліцензування.

Ознайомившись з розд. VII Особливої частини КК України, вирішіть питання про притягнення Мухопادا до кримінальної відповідальності. Чи можна визнати діяння, вчинене Мухопадом, злочином?

3. Крикунов вчинив умисне тяжке тілесне ушкодження. Відповідно до ч. 1 ст. 121 КК України суд призначив йому покарання у виді позбавлення волі на строк п'ять років.

Яку класифікацію передбачає КК України? Що виступає критерієм цієї класифікації? До категорії яких злочинів належить злочин, передбачений ч. 1 ст. 121 КК України?

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

План

Вступ.

1. Поняття кримінальної відповідальності у науці кримінального права.
 2. Кримінальна відповідальність та кримінально-правові відносини.
 3. Підстава кримінальної відповідальності.
 4. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
- Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

Відповідаючи на перше питання слід звернути увагу на те, що поняття «кримінальна відповідальність» є одним із фундаментальних у кримінальному праві. Не зважаючи на те, що у чинному КК України воно досить часто вживається, проте його визначення у законі відсутнє. У той же час у теорії кримінального права пропонуються різні його формулювання. При цьому доцільно зазначити, що одні автори ототожнюють кримінальну відповідальність із кримінальним покаранням; інші визнають її певного роду обов'язком особи, що вчинила злочин; треті вважають реалізацією санкції кримінально-правової норми; четверті розглядають як конкретні кримінально-правові відносини; п'яті розуміють як осуд з боку держави винної особи обвинувальним вироком суду. У зв'язку з цим доцільно критично розглянути найбільш поширені наукові визначення даного поняття, виділити загальне та докладно проаналізувати його суттєві ознаки. Далі слід дослідити види кримінальної відповідальності: позитивна (перспективна) та негативна (ретроспективна); потенційна та реальна, які виділяються на теоретичному рівні.

При розгляді другого питання потрібно враховувати, що проблема правовідносин у кримінальному праві та їх співвідношення із кримі-

нальною відповідальністю є дискусійною, а науковцями пропонуються різні точки зору. Для відмежування цих категорій доцільно надати визначення поняття «кримінально-правові відносини», встановити їх зміст та момент виникнення. Звернути увагу на неоднозначність теоретичного вирішення цих питань. Так, одні автори вважають, що ці правовідносини виникають з моменту вчинення злочину; інші – з моменту порушення кримінального провадження або повідомлення про підозру; треті – з моменту винесення обвинувального вироку чи набрання ним законної сили. Проте вирішення цього питання залежить від розуміння структурних елементів цих відносин, а саме їх суб'єктного складу, юридичного змісту та об'єкту, з приводу якого вони виникають. Крім цього, доцільно з'ясувати як співвідносяться між собою кримінальна відповідальність та кримінально-правові відносини, порівнюючи їх моменти виникнення та припинення.

У третьому питанні, виходячи з визначення поняття «кримінальна відповідальність», наукових розробок та положень чинного КК (ст. 2 КК України) необхідно встановити підставу кримінальної відповідальності. При цьому слід звернути на філософський та юридичний аспекти її розуміння. Філософське обґрунтування кримінальної відповідальності полягає у з'ясуванні питання, чим обумовлюється право суспільства та держави засуджувати людину, яка вчинила злочин. У свою чергу юридичний аспект дає відповідь про те, коли (внаслідок чого), з точки зору закону особа може підлягати кримінальній відповідальності. При характеристиці юридичного аспекту необхідно виділити фактичну та юридичну, а також матеріальну та процесуальну сторону підстави кримінальної відповідальності.

Відповідаючи на четверте питання, зважаючи на те, що кримінальна відповідальність – це правообмеження, передбачені у КК України, потрібно встановити, яким чином, ці правообмеження можуть бути застосовані до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, тобто виділити та проаналізувати можливі форми реалізації кримінальної відповідальності. Особливо необхідно зупинитися на дискусійному у правовій науці питанні віднесення звільнення від кримінальної відповідальності до форм її реалізації.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : [монографія] / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.

2. Баулін Ю. В. Кримінальна відповідальність: сутність, зміст та правова форма [Електронний ресурс] / Ю. В. Баулін // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2004. – № 2 – № 3. – С. 626–633. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5799/1/Baylin_626.pdf.

3. Гнатенко Є. С. Підстави кримінальної відповідальності за законодавством України [Електронний ресурс] / Є. С. Гнатенко // Вісн. Акад. митної служби України. Сер.: Право. – 2013. – № 2. – С. 102–106. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2013_2_17.

4. Гришук В. К. Негативна (ретроспективна) кримінально-правова відповідальність та її підстава [Електронний ресурс] / В. К. Гришук // Університ. наук. зап. – 2012. – № 1. – С. 536–544. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_1_66.

5. Гришук В. К. Поняття, види, підстави і форми реалізації кримінальної відповідальності [Електронний ресурс] / В. К. Гришук // Вісн. Асоц. крим. права України. – 2013. – № 1 (1). – С. 50–65. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/1_4.pdf.

6. Коломієць Ю. Ю. Кримінальний закон та позитивна кримінальна відповідальність [Електронний ресурс] / Ю. Ю. Коломієць // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 457–460. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2005_25_107.

7. Красницький І. В. Поняття та форми кримінальної відповідальності за чинним Кримінальним кодексом України [Електронний ресурс] / І. В. Красницький // Вісн. Хмельниц. ін-ту регіон. управління та права. – 2003. – № 3–4. – С. 219–225. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2003_3-4_41.

8. Куц В. М. Теорія кримінальної відповідальності [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. М. Куц. – Режим доступу: <https://law.wikireading.ru/8067>.

9. Навроцький В. О. Склад злочину: юридична фікція чи правова реальність? [Електронний ресурс] / В. О. Навроцький // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 237–239. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2009_1_38.

10. Панов М. Кримінальна відповідальність та її підстава [Електронний ресурс] / М. Панов // Вісн. Нац. акад. прокуратури України. – 2010. – № 4. –

С. 45–52. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Vnapu/2010_4/09Panov.pdf.

11. Пономаренко Ю. А. Поняття кримінальної відповідальності / Ю. А. Пономаренко // Проблеми законності : академ. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 102. – С. 138–148.

12. Пономаренко Ю. А. Форми реалізації кримінальної відповідальності за кримінальним законодавством України [Електронний ресурс] / Ю. А. Пономаренко // Зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Серія «Право». – 2013. – Вип. 20. – С. 65–72. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/2312-1661/article/view/27847/24915>.

13. Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 р. № 1–15/99 (справа про депутатську недоторканність) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99>.

14. Тихий В. П. Підстава кримінальної відповідальності [Електронний ресурс] / В. П. Тихий // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2009. – Число 1. – С. 244, 245. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2009_1_40.

15. Хряпінський П. В. Доктрина про позитивну кримінальну відповідальність: праксіологічний аспект [Електронний ресурс] / П. В. Хряпінський // Право та держ. управління. – 2013. – № 1. – С. 124–129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2013_1_28.

16. Хряпінський П. В. Форми реалізації позитивного аспекту кримінальної відповідальності [Електронний ресурс] / П. В. Хряпінський // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2008. – Число 1. – С. 50–56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2008_1_10.

17. Шаргородська Н. В. «Кримінальна відповідальність» та «склад злочину» як категорії кримінального права [Електронний ресурс] / Н. В. Шаргородська // Наук. вісн. Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ. – 2013. – № 2. – С. 406–412. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_2_57.

18. Шапченко С. Д. Склад злочину як кримінально-правовий феномен: сутність та основні форми існування [Електронний ресурс] / С. Д. Шапченко // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2009. – Число 1. – С. 240–243. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2009_1_39.

Завдання

1. Під час сварки Іваненко заподіяв Петренко легкі тілесні ушкодження з необережності.

Ознайомившись із розд. II Особливої частини КК України, визначте, чи підлягає Іваненко кримінальній відповідальності за заподіяну шкоду здоров'ю?

2. Крупченко 16 грудня 2014 р. під час сварки, що виникла на ґрунті неприязних відносин, умисно заподіяв смерть Сліпченко (ч. 1 ст. 115 КК України). 23 грудня 2014 р. Крупченка було затримано правоохоронними органами та застосовано запобіжний захід взяття під варту. Обвинувальним вироком суду від 1 лютого 2016 р. його було засуджено до 11 років позбавлення волі. Обвинувальний вирок набув законної сили 3 березня 2016 р.

Визначте момент виникнення кримінально-правових відносин та настання кримінальної відповідальності. Аргументуйте своє рішення.

3. Примаченко вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 286 КК України. Ухвалою суду його було звільнено від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України у зв'язку із примиренням із потерпілим.

Дайте аргументовану відповідь щодо моменту настання кримінальної відповідальності та форми її реалізації.

СКЛАД ЗЛОЧИНУ

План

Вступ.

1. Складу злочину: поняття, функції, значення.
2. Співвідношення понять «злочин» та «склад злочину».
3. Елементи складу злочину та їх ознаки.
4. Види складів злочину.
5. Склад злочину і кваліфікація злочину.

Висновки.

Методичні рекомендації

Розкриваючи перше питання плану, необхідно звернути увагу на те, що поняття «склад злочину» формулюється різними авторами неоднаково, але всі вони виходять із того, що склад злочину – це сукупність (система) передбачених кримінальним законом юридичних ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин. Також доцільно розглянути функції складу злочину, тобто з'ясувати ту роль, яку склад злочину виконує у кримінальному праві. Звичайно, в теорії кримінального права виділяють фундаментальну, розмежувальну, гарантійну і процесуальну функції складу злочину. Потрібно коротко охарактеризувати кожен з них та навести відповідні приклади. Бажано зупинитися і на питанні щодо значення складу злочину як єдиної підстави кримінальної відповідальності, проаналізувавши при цьому приписи ст. 2 КК України.

Склад злочину необхідно відмежовувати від самого злочину, оскільки вони не збігаються один з одним, а тільки співвідносяться між собою як явище (конкретний злочин) та юридичне поняття про нього (склад злочину).

У кожному складі злочину прийнято виділяти його елементи: об'єкт злочину, об'єктивну сторону злочину (їх сукупність називають об'єктивними ознаками складу), суб'єктивну сторону злочину та суб'єкт злочину (вони в сукупності іменуються суб'єктивними ознаками складу злочину). У своїй єдності ці об'єктивні і суб'єктивні ознаки й утворюють склад злочину. Вирішуючи питання про елементи (їх ознаки) складу злочину необхідно звернути увагу на їх співвідношення. Потрібно дати коротку характеристику ознакам кожного

елементу складу злочину, а також визначити обов'язкові і факультативні ознаки і показати їх значення. Доцільно навести точки зору, які є в літературі з цього питання.

Четверте питання теми стосується поділу складів злочину на види в залежності від різних критеріїв класифікації. Слід звернути увагу, що склади злочинів можна класифікувати за різними критеріями: за ступенем суспільної небезпечності; за структурою, тобто за способом описування ознак складу злочину у законі; за особливістю законодавчого конструювання. Найбільш поширеним критерієм класифікації є ступінь тяжкості злочину, передбаченого певним складом. Згідно з цим критерієм потрібно класифікувати склади злочинів, сформулювати відповідні поняття та навести приклади простих, кваліфікованих, особливо кваліфікованих та привілейованих складів злочинів.

В останньому питанні роботи необхідно розглянути значення складу злочину для кваліфікації злочину. Перш за все необхідно зазначити, що кваліфікуючи злочин, ми визначаємо ту статтю Особливої частини КК України, в якій передбачено склад вчиненого злочину. В окремих випадках при кваліфікації злочину не лише використовується, але і зазначається у формулі кваліфікації окремі статті Загальної частини КК України (ч. 1 ст. 14, частини 2 та 3 ст. 15, частини 3–5 ст. 27 КК України). Тим самим за допомогою кваліфікації здійснюється точна юридична характеристика вчиненого діяння, а склад злочину виступає при цьому юридичною моделлю кваліфікації. Правильна кваліфікація злочину дозволяє надати повну юридичну характеристику вчиненому злочину, відмежувати один злочин від іншого, а також правильно призначати покарання.

Список рекомендованої літератури

1. Бажанов М. И. К вопросу о функциях состава преступления / М. И. Бажанов // Сборник кратких тезисов докладов и научных сообщений научно-практической конференции по итогам научно-исследовательских работ, выполненных профессорско-преподавательским составом Украинской юридической академии в 1992 году. – Харьков, 1993. – С. 105–107.

2. Бажанов М. И. О функциях состава преступления (процессуальная функция) / М. И. Бажанов // Проблемы законности : респ. межведом. науч. сб. – Харьков, 1995. – Вып. 29. – С. 96–102.

3. Брайнін Я. М. Основні питання загального вчення про склад злочину / Я. М. Брайнін. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1964. – 188 с.

4. Бурчак Ф. Г. Квалифікація преступлений / Ф. Г. Бурчак. – 2-е изд., доп. – Киев : Политиздат України, 1985. – 120 с. – (Б-ка народного засідателя).

5. Гаухман Л. Д. Квалифікація преступлений: закон, теорія, практика / Л. Д. Гаухман. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮрИнфоР, 2003. – 448 с. – (Библиотека «ЮрИнфоР»).

6. Кваліфікація за ознаками складу злочину (аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України) : практ. посіб. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» ; уклад.: А. В. Ващенко [та ін.] ; рец.: В. І. Тютюгін, Ю. В. Гродецький. – Х. : Точка, 2011. – 132 с.

7. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / за ред.: О. О. Дудоров, Є. О. Письменський. – К. : Істина, 2010. – 430 с.

8. Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації / В. О. Навроцький. – К. : Атіка, 1999. – 464 с.

9. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления : избр. тр. / А. Н. Трайнин ; сост., вступ. ст. Н. Ф. Кузнецовой. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 898 с.

Завдання

1. Корнієнко вчинив злочин, передбачений ст. 116 КК України. Диспозиція цієї статті передбачає відповідальність за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства, систематичного знущання або тяжкої образи з боку потерпілого.

До яких видів складів злочину відноситься склад злочину, передбачений ст. 116 КК України, з урахуванням різних кваліфікаційних критеріїв? Охарактеризуйте об'єкт, ознаки об'єктивної сторони, ознаки суб'єкта та ознаки суб'єктивної сторони цього складу злочину.

2. Деркач перевіз партію тютюнових виробів, приховуючи їх від митного контролю, чим завдав збитків державі на 150 000 грн. Вироком суду він був засуджений за ч. 1 ст. 201 КК України.

Проаналізуйте склад злочину ст. 201 КК України і встановіть, чи правильно кваліфікував суд дії Деркача?

3. Матвієнко придбав у Гнатюка нунчаки та кастет та зберігав їх у своїй квартирі. Вироком суду Матвієнко було засуджено за ч. 1 ст. 263 КК України.

Чи можуть бути названі предмети предметами злочину, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України? Аргументуйте свою відповідь.

КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНУ

План

Вступ.

1. Кваліфікація злочину: поняття, сутність, значення.
 2. Загальні правила кваліфікації злочину.
 3. Спеціальні правила кваліфікації злочину.
- Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

При дослідженні першого питання роботи необхідно розглянути поняття та сутність кваліфікації злочину, встановити аспекти розуміння кваліфікації, звернувши увагу на різні позиції, висловлені у кримінально-правовій доктрині щодо цього питання. Доцільно проаналізувати принципи кваліфікації злочину, з'ясувати їх поняття та встановити загально-правові й кримінально-правові принципи, що мають значення для кваліфікації, (принцип законності, рівності осіб перед законом, презумпції невинуватості, *non bis in idem* (неможливості двічі притягувати до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення), гуманізму тощо) та власне принципи кваліфікації злочину (принципи офіційності, об'єктивності, точності, індивідуальності, повноти, стабільності тощо), розкрити їх зміст та значення.

Особливу увагу слід приділити дослідженню видів кваліфікацій злочину та суб'єктів, які її здійснюють, окресливши особливості кваліфікації злочину залежно від статусу суб'єкта правозастосування і стадії кримінального провадження. Необхідно також визначити правову (юридичну) підставу кваліфікації злочину, під якою традиційно розуміється склад злочину; з'ясувати поняття, види та значення складу злочину для кваліфікації, а також взаємозв'язок норм Загальної та Особливої частин КК України при кваліфікації злочину. Після цього слід встановити етапи кваліфікації злочину, їх

взаємозв'язок та юридичне закріпленні результатів кваліфікації. Окрему увагу доцільно приділити правилам кваліфікації злочину, а саме визначенню їх поняття, видів та регламентації. Наприкінці розкриття першого питання роботи необхідно проаналізувати значення кваліфікації злочину (кримінально-правове, кримінально-процесуальне криміналістичне тощо).

При дослідженні другого питання роботи слід з'ясувати загальні правила кваліфікації злочину, надати їх визначення, характеристику та встановити види. Необхідно звернути увагу, що загальні правила кваліфікації злочину – це універсальні, базові правила, що використовуються при кваліфікації будь-якого злочину. До них, зокрема, доцільно віднести такі: а) діяння може бути кваліфіковане як злочин, лише якщо воно передбачено у КК України; б) кваліфікація злочину за аналогією забороняється; в) кваліфікація злочину здійснюється за законом, що діяв на час вчинення відповідного діяння (ч. 3 ст. 4 КК України); г) кваліфікація злочину здійснюється з урахуванням правил (принципів) чинності кримінального закону у просторі; д) кваліфікація здійснюється за елементами складу злочину; е) результат кваліфікації злочину підлягає процесуальному закріпленню у порядку та формі, передбачених законом; є) зміна кваліфікації злочину здійснюється виключно відповідно до вимог та у порядку, передбачених законодавством, тощо. Слід зазначити, що кваліфікація злочину полягає у послідовному виявленні у вчиненому особою діянні всіх елементів (їх ознак) складу злочину, передбаченого кримінально-правовою нормою: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони конкретного складу злочину. Доцільно приділити увагу і проблемі кваліфікації злочину з урахуванням бланкетних норм КК України, розкриттю їх нормативного змісту та значення для кваліфікації. Слід також розглянути особливості кваліфікації злочину за наявності у нормі оціночної ознаки, з'ясувавши її поняття, особливості тлумачення та встановлення. Необхідно звернути увагу і на особливості кваліфікації злочину, вчиненого за наявності кваліфікуючих та привілейованих ознак його складу, встановивши поняття, види та значення таких ознак для кваліфікації, розглянути проблему кваліфікації злочину при конкуренції кваліфікуючих та привілейованих ознак складу злочину.

При дослідженні третього питання роботи необхідно довести, що спеціальні правила кваліфікації злочину – це такі, що використовуються щодо окремих типових випадків вчинення певного злочину. До них слід віднести правила кваліфікації: а) незакінченого злочину (встановити особливості кваліфікації готування до злочину та замаху на злочин, особливості кваліфікації готування до злочину і замаху на злочин при різних видах прямого умислу (визначений та невизначений умисел, заздалегідь обдуманий та умисел, що виник раптово, тощо); б) злочину, вчиненого у співучасті (встановити особливості кваліфікації злочину, вчиненого у співучасті, з урахуванням видів та форм співучасті, загальних та спеціальних правил відповідальності співучасників (при ексцесі співучасника, при невдалій співучасті, у разі вчинення у співучасті злочину зі спеціальним суб'єктом, при добровільній відмові від злочину одного зі співучасників тощо); в) множинності злочинів (встановити особливості кваліфікації повторності, сукупності, рецидиву злочинів та їх видів); г) при конкуренції кримінально-правових норм (встановити особливості кваліфікації злочину у разі конкуренції загальної та спеціальної норм, конкуренції частини та цілого, конкуренції декількох спеціальних норм тощо); д) у разі фактичної помилки особи, що вчинила злочин (встановити особливості кваліфікації злочину у разі помилки особи в об'єкті або предметі складу злочину, в особі потерпілого від злочину, в характері діяння, в суспільно небезпечних наслідках, у розвитку причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та суспільно небезпечними наслідками тощо) та ін.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Us O. V. Constitutional principles of qualification of crimes in Ukraine / O. V. Us // *Európska tradícia v medzinárodnom práve: uplatňovanie ľudských práv : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, 6–7 máj 2016.* – Bratislava, 2016. – С. 181–184.
2. Бурчак Ф. Г. Квалификация преступлений / Ф. Г. Бурчак. – 2-е изд., доп. – Киев : Политиздат, 1985. – 120 с.

3. Гаухман Л. Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика / Л. Д. Гаухман. – М. : ЗАО «ЮрИнфоР», 2013. – 576 с.
4. Кваліфікація за ознаками складу злочину (аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України) : практ. посіб. / кер. кол. уклад. Ю. В. Гродецький. – Х. : Точка, 2011. – 131 с.
5. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Панова. – Х. : Право, 2016. – 356 с.
6. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 416 с.
7. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2004. – 304 с.
8. Кузнецов В. В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко ; за заг. ред. В. І. Шакуна. – К. : Алерта, 2013. – 320 с.
9. Марчук В. В. Теория квалификации преступлений / В. В. Марчук. – Минск : Акад. МВД, 2014. – 339 с.
10. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. / В. О. Навроцький. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.
11. Панов М. Кваліфікація злочинів при бланкетній диспозиції закону про кримінальну відповідальність / М. Панов, Н. Квасневська // Право України. – 2010. – №9. – С. 47–55.
12. Правила кримінально-правової кваліфікації у постановах Пленуму Верховного Суду України : практ. посіб. / кер. кол. уклад. Ю. В. Гродецький. – Х. : Фінарт, 2012. – 196 с.
13. Тарарухин С. А. Квалификация преступлений в следственной и судебной практике / С. А. Тарарухин. – Киев : Юринком, 1995. – 208 с.
14. Ус О. В. Кваліфікація злочинів з урахуванням форм співучасті: аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України / О. В. Ус // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 2, т. 4. – С. 56–61.
15. Ус О. В. Кваліфікація злочинів: сутність та поняття / О. В. Ус // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. № 1106. Серія «Право». – Вип. № 17. – Х. : ХНУ, 2014. – С. 171–175.
16. Ус О. В. Критерії класифікацій та види кримінально-правової кваліфікації / О. В. Ус // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 5. – С. 15–19.
17. Ус О. В. Особливості кваліфікації діянь співучасників: аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України / О. В. Ус // Питання боротьби з

злочинністю : зб. наук. пр. / редкол. В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2014. – Вип. 27. – С. 59–71.

18. Ус О. В. Склад злочину як підстава кримінально-правової оцінки вчиненого діяння / О. В. Ус // *Visegrad Journal on Human Rights*. – 2016. – №4/2. – С. 196–201.18.

19. Ус О. В. Правила кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті / О. В. Ус // *Вісн. Нац. акад. прав. наук України* / редкол.: В. Я. Тацій та ін. – Х. : Право, 2014. – № 1 (76). – С. 149–159.

20. Ус О. В. Спеціальні правила кваліфікації діянь співучасників: аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України / О. В. Ус // *Право і суспільство*. – 2014. – №6–1. – С. 315–321.

Завдання

1. Суддя місцевого суду Обченко з корисливих мотивів постановив завідомо неправосудний вирок. Слідчий кваліфікував його діяння як злочин, передбачений ч. 1 ст. 375 КК України.

Ознайомившись з диспозиціями ст. 375 КК України, встановіть чи правильно кваліфіковане діяння, вчинене Обченком. Кваліфікуйте діяння Обченка за елементами (їх ознаками) складу вчиненого злочину (за ознаками об'єкта, ознаками об'єктивної сторони, ознаками суб'єкта, ознаками суб'єктивної сторони цього складу злочину).

2. Розповідь дружини про те, що вона вийшла заміж з метою помститися своєму коханцеві, що вона ненавидить та постійно зраджує своєму чоловікові Самсонову, викликала у нього тяжку образу. Під час цієї розповіді, знаходячись у стані сильного душевного хвилювання, Самсонов з особливою жорстокістю став наносити дружині чисельні удари по обличчю та тулубу руками, ногами та іншими предметами, що потрапляли йому «під руку», в тому числі він схопив з плити виварку, у якій дружина виварювала постільну білизну, і вилив кип'яток їй на обличчя. Від численних ушкоджень та опіків дружина Самсонова померла.

Проаналізувавши статті 115 та 116 КК України, кваліфікуйте діяння, вчинене Самсоновим. Чи має місце конкуренція кваліфікуючих та привілейованих ознак складу злочину. Ознайомтесь з абз. 3 п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 люто-

го 2003 р. № 2 та надайте аргументовану відповідь щодо кваліфікації злочину, вчиненого Самсоновим.

3. Степашин запропонував Піддубному вчинити крадіжку майна з продовольчого магазину. Він запевняв Піддубного, що підстав для побоювання немає, оскільки магазин знаходиться у такому місці, де ввечері людей дуже мало, а відділення поліції розташоване далеко від нього. Проте Піддубний, побоюючись відповідальності, не погодився на пропозицію Степашина.

Кваліфікуйте діяння Степашина та Піддубного. Встановіть, чи застосовуються в цьому випадку спеціальні правила кваліфікації злочину? Чи є в даному випадку співучасть у злочині? Чи можна визнати відмову Піддубного добровільною відмовою від вчинення злочину?

СТАДІЇ ЗЛОЧИНУ

План

Вступ.

1. Поняття і види стадій злочину.
2. Готування до злочину, його ознаки та види.
3. Замах на злочин, його ознаки та види.
4. Кримінальна відповідальність за готування до злочину і за замах на злочин.

Висновки.

Методичні рекомендації

При висвітленні першого питання теми слід звернутися до тексту ст. 13 КК України, де передбачені положення про закінчений і незакінчений злочини. На підставі аналізу закону про кримінальну відповідальність і вивчення запропонованої літератури необхідно навести загальне визначення поняття стадій злочину. Не всі злочини можуть мати стадії. У зв'язку з цим варто з'ясувати об'єктивні та суб'єктивні ознаки тих злочинів, в яких можливе виокремлення стадій. Визначення видів стадій злочину вимагає врахування того, що в юридичній літературі раніше висловлювалася позиція, що першою стадією умисного злочину треба вважати виявлення умислу (наміру), а потім уже готування до злочину, замах на злочин та закінчений злочин. Необхідно висвітлити сучасні наукові погляди на це питання. Особливої уваги заслуговує питання про кримінально-правове значення формування умислу (наміру) на вчинення злочину. Далі слід назвати ті ознаки, за якими здійснюється відмежування стадій злочину між собою, і вказати, яке це має значення для кваліфікації злочину і призначення покарання.

Відповідь на питання про готування до злочину слід розпочати з аналізу ст. 14 КК України, назвати і послідовно розкрити його об'єктивні та суб'єктивні ознаки, а також описати види готування до злочину, що названі у ч. 1 ст. 14 КК України. Потім доцільно провести відмежування готування до злочину від виявлення умислу (наміру).

Досліджуючи законодавче визначення замаху на злочин (ч. 1 ст. 15 КК України), слід назвати і докладно розкрити зміст кожної із його об'єктивних та суб'єктивних ознак.

При розкритті питання про види замаху на злочин треба мати на увазі, що за ступенем реалізації злочинного наміру закон поділяє замах на два види: закінчений і незакінчений. Бажано проаналізувати ч. 2 і 3 ст. 15 КК України і показати, яке значення має такий розподіл замаху на злочин для відповідальності особи. Потім слід дати характеристику так званого «непридатного» замаху та його видів – замаху на непридатний об'єкт і замаху з непридатними засобами, а також навести приклади з судової практики. Після докладного ознайомлення з поняттям «замах на злочин» доречно провести відмежування його як від готування до злочину, так і від закінченого злочину.

Висвітлюючи питання про кримінальну відповідальність за незакінчений злочин, потрібно розкрити питання про підстави і межі такої відповідальності за готування до злочину і замах на злочин. Важливо показати, що підставою кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність є наявність у діянні особи складу незакінченого злочину. Питання про те, як слід кваліфікувати дії особи, яка вчинила готування до злочину або замах на нього, необхідно вирішувати на підставі ст. 16 КК України. Нарешті, важливо проаналізувати положення ст. 68 КК України щодо призначення покарання за незакінчений злочин.

Список рекомендованої літератури

1. Бурдін В. М. Стадії вчинення злочину (кримінальне правове дослідження) / В. М. Бурдін. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 304 с.
2. Горностай А. В. Кримінальна відповідальність за замах на злочин / А. В. Горностай. – Х. : Юрайт, 2013. – 232 с.
3. Дурманов Н. Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву / Н. Д. Дурманов. – М. : Госюриздат, 1955. – 210 с.
4. Иванов В. Д. Ответственность за покушение на преступление : учеб. пособие / В. Д. Иванов. – Караганда : ВШ МВД СССР, 1974. – 117 с.
5. Иванчина С. А. Оконченное преступление / С. А. Иванчина. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 192 с.
6. Караулов В. Ф. Стадии совершения преступления : учеб. пособие / В. Ф. Караулов. – М. : ВЮЗИ, 1982. – 60 с.

7. Козлов А. П. Учение о стадиях совершения преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 353 с.
8. Красницький І. В. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України / І. В. Красницький, Л. С. Щутяк. – Львів : ЛДУВС, 2015. – 224 с.
9. Кузнецова Н. Ф. Избранные труды / Н. Ф. Кузнецова. – СПб : Юрид. центр Пресс, 2003. – 834 с. (Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – С. 210–399).
10. Маслак Н. В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину / Н. В. Маслак. – Х. : Право, 2010. – 232 с.
11. Назаренко Г. В. Неоконченное преступление и его виды / Г. В. Назаренко, А. И. Ситникова. – М. : Ось-89, 2003. – 160 с.
12. Редин М. П. Преступления по степени их завершенности / М. П. Редин. – М. : Юрлитинформ, 2006. – 200 с.
13. Ситникова А. И. Приготовление к преступлению и покушение на преступление / А. И. Ситникова. – М. : Ось-89, 2006. – 160 с.
14. Ситникова А. И. Русские криминалисты о неоконченных видах преступлений / А. И. Ситникова. – М. : Юрлит-информ, 2013. – 168 с.
15. Тадевосян Л. З. Неоконченные преступления / Л. З. Тадевосян. – М. : ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2008. – 207 с.
16. Тихий В. П. Злочин, його види та стадії : науково-практичний коментар / В. П. Тихий, М. І. Панов. – К. : Проміні, 2007. – 40 с.
17. Тихий В. П. Стадії вчинення злочину: конспект лекцій / В. П. Тихий. – Х. : НЮАУ, 1996. – 30 с.
18. Тишкевич И. С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву / И. С. Тишкевич. – М. : Госюриздат, 1958. – 260 с.

Завдання

1. Гаврилов та Бандура посварилися у дворі будинку останнього. Бандура забіг до будинку, схопив рушницю та повернувся на вулицю. Там він зарядив рушницю набоями та з криками «Я зараз тебе вб'ю!» декілька разів вистрілив угору. На крики та постріли збіглися сусіди та відібрали у Бандури зброю.

На якій стадії було припинено посягання на життя Гаврилова?

2. Пацько з помсти вирішив вбити Кашкіна. Пацько за фахом був хіміком, що допомогло йому у виготовленні вибухового пристрою.

Цей пристрій Пацько хотів кинути з далекої відстані під ноги Кашкіна. Дочекавшись зручної нагоди, Пацько кинув вибуховий пристрій, але не розрахував силу і він не долетів до потерпілого. Вибух стався далеко від Кашкіна і йому ніякої шкоди заподіяно не було.

Визначте момент початку злочину та його стадії.

3. Троє приятелів пиячили у кафе. Один з них сказав, що придумав, як їм одержати багато грошей та повідомив, що слід напасти на відділення якогось банку. При цьому він посилався на те, що у голлівудських фільмах це часто показують і у злочинців все виходить. Приятелі погодилися з ним.

Вирішіть питання про стадії злочину у даному випадку.

СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ

План

Вступ.

1. Співучасть у злочині: поняття (об'єктивні та суб'єктивні ознаки), кримінально-правове значення.
 2. Види співучасників злочину. Відмежування співучасників злочину.
 3. Форми співучасті у злочині. Розмежування форм співучасті у злочині.
 4. Кримінальна відповідальність співучасників.
- Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

При розкритті першого питання роботи слід з'ясувати поняття (об'єктивні та суб'єктивні ознаки) та кримінально-правове значення співучасті у злочині. Дослідження поняття співучасті необхідно розпочати з аналізу дефініції, що міститься у ст. 26 КК, на підставі якої слід виділити ознаки співучасті у злочині. Щоб встановити, чому саме такі ознаки передбачені законодавцем у визначенні поняття «співучасть у злочині», доцільно проаналізувати історію розвитку кримінально-правової думки та кримінального законодавства щодо визначення та регламентації цього поняття.

Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті у злочині пропонується встановлювати, спираючись на законодавче визначення цього поняття. Розкриваючи об'єктивні ознаки співучасті у злочині, в першу чергу необхідно розглянути кількісну ознаку, а потім – якісну ознаку. При з'ясуванні суб'єктивних ознак співучасті у злочині слід звернути увагу на дискусії, що мають місце в доктрині кримінального права, щодо можливості співучасті в необережних злочинах та видів умислу співучасників при вчиненні злочину спільними зусиллями. Особливу увагу слід приділити аналізу спільності (змови) як

суб'єктивній ознаці співучасті у злочині. Специфіку вини співучасників доцільно розкрити за допомогою аналізу інтелектуальних та вольових її моментів (ознак). Крім того, слід з'ясувати кримінально-правове значення співучасті у злочині для криміналізації суспільно небезпечних діянь, кримінально-правової кваліфікації та призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті.

При розкритті другого питання роботи необхідно з'ясувати критерії поділу співучасників на види та теорії класифікацій співучасників злочину. Доцільно також ретельно проаналізувати законодавчу регламентацію діянь співучасників (встановити об'єктивні та суб'єктивні ознаки, що характеризують діяння виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника), з'ясувати види таких діянь та питання їх кваліфікації. З урахуванням приписів кримінального закону та положень кримінально-правової науки слід встановити та розкрити критерії, за якими проводиться відмежування співучасників злочину, а саме: розмежування діянь посереднього (опосередкованого) виконавця і підбурювача; виконавця та пособника; організатора і підбурювача; організатора і пособника; підбурювача та інтелектуального пособника. Свої висновки бажано проілюструвати відповідними прикладами зі слідчо-судової практики. Доцільно також проаналізувати постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 р. № 13 в контексті тлумачення діянь окремих видів співучасників та розмежування їх діянь. Пропонується розглянути інші положення постанов Пленуму Верховного Суду України щодо тлумачення діянь співучасників злочину при вчиненні злочинів конкретного виду та вирішення питань кваліфікації. Крім того, слід вирішити питання кваліфікації діяння співучасника, який виконав декілька ролей у спільно вчиненому злочині.

При розкритті третього питання роботи необхідно дослідити поняття та класифікації форм співучасті у злочині за різними критеріями, види форм співучасті та ознаки, що їх характеризують, а також значення форм співучасті у злочині. Зокрема, доцільно розглянути класифікацію форм співучасті за об'єктивним критерієм, детально проаналізувати форми співучасті (їх ознаки), що входять до цієї класифікації, з'ясувати їх співвідношення та розмежування. Дослідження форм

співучасті за суб'єктивним критерієм, перш за все, пов'язане з аналізом приписів ст. 28 КК України. Слід встановити та детально проаналізувати всі ознаки кожної з форм співучасті, що входять до цієї класифікації, з'ясувати їх співвідношення та розмежування. Завершуючи дослідження цього питання, доцільно розглянути значення поділу співучасті на форми та встановити значення конкретної форми співучасті у злочині для криміналізації суспільно небезпечних діянь, кримінально-правової кваліфікації та призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті. Слід також з'ясувати окремі прогалини та недоліки законодавчої регламентації форм співучасті за КК України. Доцільно також дослідити постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 р. № 13 щодо тлумачення ознак форм співучасті у злочині та їх розмежування. Пропонується розглянути положення інших постанов Пленуму Верховного Суду України щодо тлумачення ознак форм співучасті при вчиненні злочинів конкретного виду та вирішення питань кваліфікації злочинів, вчинених у відповідних формах співучасті.

При розкритті четвертого питання роботи необхідно ретельно дослідити загальні та спеціальні питання кримінальної відповідальності співучасників злочину. Особливу увагу спочатку слід приділити з'ясуванню загальних питань відповідальності співучасників, зокрема: 1) визначити підставу кримінальної відповідальності співучасників, оскільки вона покладена в основу кримінально-правової кваліфікації діяння кожного зі співучасників; 2) встановити межі кримінальної відповідальності співучасників, в тому числі значення ознак, що характеризують особу окремого співучасника злочину, а також значення інших обставин, що обтяжують відповідальність і передбачені у статтях Особливої частини КК України як ознаки злочину, що впливають на кваліфікацію дій виконавця (ч. 3 ст. 29 КК України), для кримінально-правової кваліфікації діяння кожного зі співучасників злочину; 3) з'ясувати значення мотивів та цілей діянь співучасників злочину для кримінально-правової кваліфікації та призначення покарання; 4) проаналізувати вплив теорій співучасті у злочині на кримінально-правову кваліфікацію діянь співучасників.

При дослідженні спеціальних питань кримінальної відповідальності співучасників необхідно з'ясувати їх поняття, види та значення для

кримінально-правової кваліфікації та призначення покарання. Крім того, слід, зокрема: 1) встановити особливості кримінальної відповідальності за злочин, вчинений у співучасті, з урахуванням положень кримінального закону щодо його чинності в часі, просторі та за колом осіб (статті 4–8 КК України); 2) проаналізувати особливості кримінальної відповідальності за одиничний ускладнений злочин, вчинений у співучасті (триваючий, продовжуваний, складений та злочин, що кваліфікується за наслідками); 3) дослідити питання кримінальної відповідальності за незакінчений злочин, вчинений у співучасті (статті 13–16 КК України), встановити правила кваліфікації діянь співучасників при вчиненні незакінченого злочину (ст. 16 КК України), з'ясувати особливості кримінальної відповідальності за незакінчений злочин, вчинений у співучасті, при добровільній відмові співучасника (статті 17, 31 КК України); 4) розглянути питання кримінальної відповідальності за злочин, вчинений у співучасті, за наявності фактичної помилки співучасника (помилка в об'єкті та предметі складу злочину, помилка в особі потерпілого, помилка в характері діяння, помилка у розвитку причинного зв'язку тощо); 5) з'ясувати питання кримінальної відповідальності за злочин, вчинений у співучасті, за наявності ексцесу співучасника (встановити правила кримінально-правової кваліфікації діянь співучасників за наявності різних видів ексцесу співучасника); 6) вирішити питання кримінальної відповідальності за злочин, вчинений у співучасті, за наявності невдалого діяння співучасника (невдале організаторство, невдале підбурювання, невдале пособництво), встановити правила кримінально-правової кваліфікації невдалих діянь організатора, підбурювача, пособника; 7) дослідити проблеми кримінальної відповідальності за злочин зі спеціальним суб'єктом, вчинений у співучасті, а також проаналізувати питання можливості співвиконавства у злочині зі спеціальним суб'єктом особи, яка не володіє ознаками спеціального суб'єкта злочину (частини 2–4 ст. 18 КК України); 8) розглянути спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності співучасників, передбачені у нормах Особливої частини КК (приміром, ч. 2 ст. 255, ч. 6 ст. 258, ч. 2 ст. 258–3, ч. 4 ст. 258–5, ч. 6 ст. 260 КК України тощо); 9) з'ясувати питання кримінальної відповідальності за так звані «спеціальні» види організаторства, підбурювання, пособництва, передбачені в Особливій частині КК (приміром, п. 11 ч. 2 ст. 115, ст. 256, ст. 258³, ст. 258⁴, ст. 258⁵, ст. 304, ст. 332, ст. 370 КК України тощо).

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Бурчак Ф. Г. Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы / Ф. Г. Бурчак. – К. : Вища шк., 1986. – 208 с.
2. Бурчак Ф. Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву / Ф. Г. Бурчак. – К. : Наук. думка, 1969. – 216 с.
3. Гришаев П. И. Соучастие по советскому уголовному праву / П. И. Гришаев, Г. А. Кригер. – М. : Госюриздат, 1959. – 256 с.
4. Гуторова Н. О. Соучастие в преступлении по уголовному праву Украины : учеб. пособие / Н. О. Гуторова. – Х. : Рубикон, 1997. – 102 с.
5. Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації / Л. М. Демидова. – Х. : Вид. ФО Вапнярчук Н. М., 2005. – 256 с.
6. Иванов Н. Г. Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве / Н. Г. Иванов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1991. – 128 с.
7. Кваша О. О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія / О. О. Кваша. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 560 с.
8. Козлов А. П. Соучастие: традиции и реальность / А. П. Козлов. – СПб. : Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2001. – 362 с.
9. Новицький Г. В. Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України / Г. В. Новицький. – К. : Вища шк., 2001. – 96 с.
10. Орловський Р. С. Диференціація кримінальної відповідальності при співучасті / Р. С. Орловський // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2013. – Вип. 26. – С. 53–63.
12. Орловський Р. С. Організована група як форма співучасті / Р. С. Орловський // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 72. – 2014. – С. 393–399.
13. Орловський Р. С. Виконавець як вид співучасника у злочині / Р. С. Орловський // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 4, том 2. – С. 181–186.
14. Орловський Р. С. Вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб / Р. С. Орловський // Уч. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В. И. Вернадского. Серія «Юридические науки». – 2014. – Т. 27 (66), № 1. – С. 187–193.

15. Орловський Р. С. Історія розвитку кримінального законодавства про форми співучасті / Р. С. Орловський // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2014. – Вип. 27. – С. 39–49.

16. Орловський Р. С. Кримінальна відповідальність за недалу співучасть / Р. С. Орловський // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. № 1082. Серія : Право. – Х. : ХНУ, 2013. – Вип. № 16. – С. 138–141.

17. Орловський Р. С. Кримінально-правове значення форм співучасті / Р. С. Орловський // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. – 2014. – № 25. – С. 218–222.

18. Орловський Р. С. Критерії поділу співучасників на види / Р. С. Орловський // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право». – Х. : ХНУ, 2014. – Вип. № 17. – С. 175–179.

19. Орловський Р. С. Підстава кримінальної відповідальності за співучасть у злочині / Р. С. Орловський // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 28 лют. – 1 берез. 2014 р. – Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2014. – С. 184–186.

20. Орловський Р. С. Поняття і значення ексцесу співучасника / Р. С. Орловський // Наук. вісн. Міжнар. гуманіст. ун-ту. Серія «Юриспруденція». – 2015. – № 15. – С. 105–108.

21. Орловський Р. С. Теорії класифікації співучасників / Р. С. Орловський // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 1, т. 3. – С. 72–76.

22. Орловський Р. С. Форми соучастия в уголовном праве / Р. С. Орловський // Закон и жизнь: Междунар. науч.-практ. прав. журн. – 2014. – № 3/2 (267). – С. 175–179.

23. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями [Електронний ресурс] : постановою Пленуму Верхов. Суду України № 13 від 23 груд. 2005 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>. – Заголовок з екрана.

24. Тельнов П. Ф. Ответственность за соучастие в преступлении / П. Ф. Тельнов. – М. : Юрид. лит., 1974. – 208 с.

25. Ус О. В. Відмежування підбурювання до злочину від діяльності інших співучасників / О. В. Ус // Проблеми законності : Респ. міжвідом. наук. зб. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 94. – С. 182–189.

26. Ус О. В. Кваліфікація злочинів з урахуванням форм співучасті: аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України / О. В. Ус // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 2, т. 4. – С. 56–61.

27. Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину : монографія / О. В. Ус. – Х. : Вид. ФО-П Вапнярчук Н. М., 2007. – 264 с.

28. Ус О. В. Особливості кваліфікації діянь співучасників: аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України / О. В. Ус // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2014. – Вип. 27. – С. 59–71.

29. Ус О. В. Правила кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті / О. В. Ус // Вісн. Нац. акад. правов. наук України : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2014. – № 1 (76). – С. 149–159.

30. Ус О. В. Спеціальні правила кваліфікації діянь співучасників: аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України / О. В. Ус // Право і сусп.-во. – 2014. – № 6–1. – С. 315–321.

Завдання

1. Фільман вирішив позбутися свого бізнес-конкурента Сергієвського, у зв'язку з чим попросив Строгова знайти особу, яка б за винагороду вчинила вбивство. Строгов умовив Харченка скоїти цей злочин і познайомив його з Фільманом. Останній передав Харченку завдаток за майбутнє вбивство, розповів про розпорядок дня Сергієвського, надав його фотокартку, визначив, у який час та в якому місці краще вчинити цей злочин і забезпечив іншою необхідною інформацією. Він також познайомив Харченка з Вірським, який на прохання Фільмана передав останньому рушницю для вчинення вбивства. Через три дні Харченко пострілом з рушниці вбив Сергієвського.

Визначте, ролі яких співучасників виконали Фільман, Строгов, Марченко та Вірський? Ознайомившись зі ст. 115 КК, кваліфікуйте діяння зазначених осіб. Ретельно аргументуйте рішення.

2. У Київській області озброєна група осіб вчиняла напади на таксистів з метою заволодіння їх майном. До групи входили Міщенко, Назаренко, Палатай та Кобильнік. Крім того, Міщенко залучив до групи 13-річного Сумського. 10 травня вони підстерegli таксиста Жущмана і, погрожуючи обрізом, викинули його з автомобіля

«Chevrolet AVEO», на якому втекли з місця події. У той самий спосіб 13 травня вони заволоділи автомобілем Сурженка, якого, через те, що він чинив опір, Сумський застрелив. 31 травня, під час спроби заволодіння майном таксиста Зимкіна, групу було затримано.

Яка форма співучасті має місце в даному випадку? Чи підлягають Міщенко, Назаренко, Палатай, Кобильник та Сумський кримінальній відповідальності за злочини, вчинені у співучасті. Які види співучасників та форми співучасті мають місце в даному випадку? Ретельно аргументуйте рішення.

3. Начальник відділу збуту ПрАТ «Укрспецнаб» Гарбуз умовив головного бухгалтера Маміну внести завідомо неправдиві відомості до документів податкової звітності, що призвело б до ненадходжень у бюджет коштів, що дорівнюють 1500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. При цьому він повідомив, що у нього є «надійні» люди у Головному управлінні Державної фіскальної служби у Харківській області, які допоможуть залагодити «проблемні питання», у разі їх виникнення. Маміна спочатку погодилася, але потім, злякавшись відповідальності, внесла до документів податкової звітності справжні відомості, а про наміри Гарбуза повідомила у правоохоронні органи.

Встановіть види співучасників та форму співучасті у злочині, передбаченому ст. 212 КК. Чи можна в даному випадку говорити про добровільну відмову співучасника? Вирішіть питання про відповідальність вказаних осіб.

ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ ЗЛОЧИНІВ

План

Вступ.

1. Множинність злочинів: поняття, види, кримінально-правове значення.
 2. Повторність злочинів: поняття (ознаки) та види.
 3. Сукупність злочинів: поняття (ознаки), види. Співвідношення повторності злочинів та сукупності злочинів.
 4. Рецидив злочинів: поняття (ознаки), види. Відмежування рецидиву злочинів від повторності злочинів.
 5. Кримінально-правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів.
- Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

Викладення теми слід починати із визначення поняття множинності злочинів. Слід звернути увагу, що у чинному КК України поняття множинності не вживається, проте у розділі VII Загальної частини КК регламентуються повторність, сукупність та рецидив злочинів. Повторність, сукупність та рецидив злочинів, про які йдеться у статтях 32–35 КК України, мають місце там, де особа або група осіб (співучасники) вчиняють два чи більше окремих самостійних злочинів. Таким чином, саме повторність, сукупність та рецидив є видами множинності злочинів. Потрібно надати коротку соціальну та кримінально-правову характеристику множинності злочинів та розкрити її значення.

Розгляд другого питання теми доцільно розпочати із визначення поняття «повторність» та з'ясування її ознак. Для цього доречно звернутися до ч. 1 ст. 32 КК України, де встановлено, що по-

вторністю визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України. Аналізуючи приписи закону, слід пояснити, по-перше, що розуміють під вчиненням особою двох або більше злочинів, по-друге, якими за характером можуть бути злочини, що утворюють повторність. Далі потрібно зупинитися на поділі повторності на види залежно від різних підстав, і передусім від факту засудження особи за раніше вчинений злочин. Виходячи з цього виділяють два види повторності: 1) таку, що не пов'язана із засудженням за раніше вчинений злочин і 2) повторність, яка пов'язана із засудженням. Далі слід розглянути види повторності залежно від характеру вчинених злочинів, а саме: повторність тотожних та однорідних злочинів. Найбільшу увагу потрібно приділити повторності тотожних злочинів, пояснити, як вона передбачена у чинному КК України. Аналізуючи повторність однорідних злочинів, бажано звернутися як до ч. 3 ст. 32 КК Загальної частини КК, так і до Особливої частини КК України, знайти відповідні статті закону, де передбачений цей вид повторності, і навести їх як приклад. Необхідно також показати значення поділу повторності на види для кваліфікації злочинів.

Висвітлення третього питання слід починати із визначення сукупності злочинів, яке надається у ч. 1 ст. 33 КК України. Згідно з ним, сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено. Потрібно пояснити, із яких злочинів може утворюватися сукупність злочинів, а також, що означає вимога щодо відсутності засудження за жоден із злочинів. При розгляді видів сукупності слід звернути увагу, що законодавче визначення сукупності не містить її поділу на види, проте у судовій практиці та доктрині кримінального права сукупність поділяють на два види: реальну та ідеальну. Реальна сукупність має місце там, де особа різними та відокремленими одне від одного діяннями вчиняє два чи більше злочинів. Ідеальна сукупність є у випадках, коли однією і тією самою дією особа вчиняє два чи більше злочинів, передбачених різними статтями КК. Теоретичні положення, які висловлюються в роботі, бажано ілюструвати прикладами.

Розглядаючи питання щодо співвідношення повторності злочинів та сукупності злочинів, треба надати короткий аналіз точок зору, що висловлюються в юридичній літературі з цього приводу. При цьому важливо пам'ятати, що повторність тотожних та однорідних злочинів, не пов'язана із засудженням, у певних випадках може утворювати також сукупність злочинів, за якої повторний злочин повинен отримати самостійну кваліфікацію саме за цією ознакою. Зроблені висновки доцільно підкріпити відповідними положеннями із ППВСУ від 4 червня 2010 р. «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки».

У четвертому питанні аналіз ознак рецидиву треба починати із його законодавчого визначення у ст. 34 КК України. Під рецидивом розуміють вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин. Необхідно коротко зупинитись на аналізі злочинів, які утворюють рецидив, понятті «судимість», а також дослідити критерії, які можна покласти у підставу класифікації рецидиву на види. Найбільш вдалим вважається розподіл рецидиву на такі види, як :1) загальний і спеціальний (за характером злочинів); 2) простий і складний (за кількістю судимостей); 3) пенітенціарний та рецидив тяжких та особливо тяжких злочинів (за ступенем суспільної небезпечності злочинів). Відмежовуючи рецидив злочинів від повторності злочинів, слід мати на увазі, що є автори, які вважають рецидив самостійним видом множинності, а є й такі, що розглядають його як вид повторності злочинів. Бажано коротко викласти основний зміст цих позицій і визначити своє ставлення до питання, що розглядається.

Наприкінці роботи необхідно зупинитися на кримінально-правовому значенні повторності, сукупності та рецидиву злочинів, звернувшись до ст. 35 КК України. У цьому питанні потрібно розкрити значення указаних видів множинності злочинів для кваліфікації злочинів, призначення покарання, а також можливості звільнення від кримінальної відповідальності та покарання.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Бажанов М. И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины / М. И. Бажанов. – Х. : Право, 2000. – 128 с.
2. Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін ; за заг. ред. проф. В. І. Тютюгіна. – Х. : Фінн, 2008. – 336 с.
3. Зінченко І. О. Види множинності злочинів: кримінально-правовий зміст і співвідношення / І. О. Зінченко ; за наук. ред. проф. В. І. Тютюгіна. – Х. : Юрайт, 2012. – 64 с.
4. Кривошеин П. К. Повторность в советском уголовном праве (Теоретические и практические проблемы) / П. К. Кривошеин. – К. : Вища шк., 1990. – 159 с.
5. Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів / Т. І. Созанський. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – 240 с.

Завдання

1. Лисенко у нічний час вчинив грабіж, відібравши у перехожого гроші. Тієї ж ночі, побачивши в парку на скамійці нетверезого чоловіка, який спав, Лисенко зняв з його руки годинника.

Чи є в діях Лисенка повторність злочинів? Аргументуйте свою відповідь з посиланням на ст. 32 КК.

2. Дорохов незаконно зберігав пістолет і іноді носив його при собі. Одного разу, їдучи у трамваї, він відчув, як хтось розрізає його сумку і намагається витягнути гаманець із грошима. Дорохов вихопив пістолет і вистрелив крадію у живіт, спричинивши йому тяжке тілесне ушкодження.

Чи є в діях Дорохова множинність злочинів?

3. Андрієнко, засуджений за грабіж, невдовзі після звільнення із місць позбавлення волі, у групі з іншими особами вчинив розбійний напад.

Який вид множинності злочинів має місце в цьому випадку?

ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

План

Вступ.

1. Обставини, що виключають злочинність діяння: поняття (ознаки), загальна характеристика (передумова, підстава), види та кримінально-правове значення.

2. Необхідна оборона: підстава, ознаки, перевищення меж, кримінально-правове значення.

3. Крайня необхідність: підстава, ознаки, перевищення меж, кримінально-правове значення. Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони.

4. Виконання наказу або розпорядження: підстава, ознаки, перевищення меж, кримінально-правове значення.

5. Діяння, пов'язане з ризиком: підстава, ознаки, кримінально-правове значення.

Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

У першому питанні необхідно розкрити поняття, ознаки та види обставин, що виключають злочинність діяння.

Слід підкреслити, що обставини, що виключають злочинність діяння, – це передбачені КК та іншими нормативно-правовими актами зовнішньо подібні зі злочинами суспільно корисні (соціально прийнятні) та правомірні вчинки, що виключають підставу кримінальної відповідальності за шкоду, заподіяну правоохоронюваним інтересам.

Далі важливо розкрити юридичну природу цих обставин. Вона полягає в тому, що вони виключають саму підставу кримінальної відповідальності (ст. 2 КК України), тобто зазначені вчинки характеризуються такими ознаками, які виключають можливість їх визнання

суспільно небезпечним діянням, що містить ознаки складу злочину, передбаченого КК.

Необхідно звернути увагу на зовнішню схожість наведених обставин із злочинами та вказати, у чому вона полягає.

Далі слід навести загальні ознаки обставин, що виключають злочинність діяння та сформулювати їх класифікацію.

Наприкінці першого питання важливим є розкрити, у чому полягає значення вказаних обставин у тому числі і з точки зору попередження злочинної діяльності.

Розкриття другого питання слід починати із законодавчого визначення необхідної оборони (ч. 1 ст. 36 КК України), а потім показати соціальне, кримінально-правове, профілактичне та виховне значення інституту необхідної оборони за кримінальним правом України. При цьому важливо аргументувати, що необхідна оборона – це абсолютне право людини на захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (ч. 2 ст. 27 Конституції України). Це право є абсолютним, оскільки не залежить від можливості звернутися за допомогою до органів влади або посадових осіб для відвернення або припинення посягання. Виникнення права на необхідну оборону не пов'язано також із наявною в особи можливістю втекти від того, хто посягає, чи звернутися за допомогою до інших громадян. Обов'язковим є використання положень, сформульованих у постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону».

Аналізуючи підставу необхідної оборони, слід виходити з того, що вона включає в себе дві складові: 1) наявність суспільно небезпечного посягання і 2) потреба в негайному відверненні чи припиненні цього посягання. Треба послідовно розкрити зміст цих складових частин, а також кримінально-правові наслідки спричинення шкоди при невідповідності її підставі необхідної оборони.

Аналізуючи суспільно небезпечне посягання як складову частину підстави необхідної оборони, треба показати, що маємо розуміти під таким посяганням, чому воно за ступенем своєї суспільної небезпечності має відповідати злочину, хоча з юридичної точки зору може ним і не бути та які висновки з цього можна зробити. Тут доречним буде дати оцінку висловленій у літературі думці про неможливість необхідної оборони проти суспільно небезпечних дій неосудних осіб, осіб, що діють у стані помилки, неповнолітніх тощо.

Досліджуючи другу складову частину підстави необхідної оборони – необхідність негайного відвернення чи припинення посягання, слід показати, у яких випадках виникає така потреба, а також, що маємо розуміти під відверненням та припиненням посягання.

Далі слід назвати та перерахувати ознаки необхідної оборони. Ці ознаки визначають суб'єкта, мету та спрямованість заподіяння шкоди, характер дій суб'єкта оборони, своєчасність необхідної оборони, психічне ставлення суб'єкта до вчинюваних дій, співрозмірність оборони тощо.

Описуючи ознаки суб'єкта необхідної оборони, бажано розглянути дві точки зору, що існують у науковій літературі з цього питання, а саме: чи має необхідна оборона загальних та спеціальних суб'єктів? Так, одні вчені вважають, що необхідна оборона – обставина, що виключає злочинність діяння, яка стосується загального суб'єкта. Тому підстави і правомірність заподіяння шкоди при виконанні обов'язків з правоохоронної діяльності визначаються спеціальними нормативними актами (наприклад, Законом України «Про національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність» та іншими нормативними актами, що регламентують виконання спеціальних повноважень щодо охорони правопорядку). Інші, виходячи із конституційного визначення права на оборону, вважають що суб'єкт захисту є спеціальним. Характеристику ознак суб'єкта необхідної оборони доречно наводити залежно від відповіді на це запитання. Далі слід перейти до аналізу мети необхідної оборони й визначити її найближчу, проміжну та кінцеву мету. Третя ознака – це об'єкт, якому особа, що захищається, має право завдавати шкоди, тобто необхідно проаналізувати спрямованість заподіяння шкоди. Вельми важливим є аналіз четвертої ознаки – своєчасність оборони. Так, великі ускладнення виникають при визначенні часових меж необхідної оборони, і хоча такі межі прямо не встановлені в законі, але висновок про них можна зробити, аналізуючи ч. 1 ст. 36 КК України. Зокрема, треба показати, що в науковій літературі деякі криміналісти поряд з ексцесом оборони виділяють і такі види оборони, як «передчасна» та «запізніла» оборона. У зв'язку з цим необхідно проаналізувати психічне ставлення суб'єкта до вчинюваних дій та навести основні аргументи прихильників тієї чи іншої позиції та висловити своє ставлення до даної проблеми. Щодо співрозмірності оборони, то завжди слід виходити з того, що заподіяння

шкоди тому, хто посягає, повинно відповідати небезпечності посягання та обставинці захисту. Детально ця ознака буде досліджена у четвертому питанні плану.

Відповідь на питання щодо меж необхідної оборони та їх перевищення слід почати з законодавчого визначення перевищення меж необхідної оборони (ч. 3 ст. 36 КК України), а також аналізу роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, дані з цього питання у вказаній вище постанові від 26 квітня 2002 р. Аналіз перевищення меж необхідної оборони варто здійснювати послідовно, дослідивши умови відповідальності за перевищення меж необхідної оборони, які відповідно до тексту закону та судової практики включають такі складові: особа знаходиться в стані необхідної оборони; умисно заподіює тяжку шкоду (тяжкі тілесні ушкодження, смерть); ця шкода явно (тобто свідомо для особи, яка здійснює захист) не відповідає небезпечності посягання або обставинці захисту. Особливу увагу слід приділити характеристиці суб'єктивної сторони перевищення меж необхідної оборони. Важливо зупинитись на положеннях, що містяться у ч. 4 ст. 36 КК України, про заподіяння шкоди внаслідок сильного душевного хвилювання.

У висновках слід стисло навести основні позиції, які стосуються необхідної оборони та зазначити відповіді на дискусійні питання, які були досліджені автором.

Висвітлюючи третє питання теми, треба звернутися до ст. 39 КК України, де сформульоване поняття «крайня необхідність». На основі цих положень можна зробити висновок про підставу крайньої необхідності, якою є єдність двох факторів: 1) безпека, що безпосередньо загрожує інтересам особи, суспільства чи держави, та 2) неможливість усунення цієї небезпеки іншими засобами, крім вчинення дій, що заподіюють шкоду правоохоронюваним інтересам. Важливо підкреслити, що право особи на заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності є її субсидіарним (додатковим) правом. Таким чином, стан крайньої необхідності виникає лише за наявності й єдності двох факторів, що вказані вище. Необхідно послідовно їх розглянути.

Перший фактор характеризує безпеку, яка безпосередньо загрожує інтересам особи, суспільним інтересам або інтересам держави, правам конкретної людини чи інших громадян. Доречно показати, що слід розуміти під цією небезпекою, навести приклади такої небез-

пеки. Далі потрібно розкрити ознаки цієї небезпеки: її наявність та дійсність.

Другий фактор – це неможливість усунути небезпеку, яка загрожує, іншими засобами, крім тих, що заподіюють шкоду. Треба показати, що така неможливість визначається відповідною обстановкою. Важливо проаналізувати різні види такої обстановки, навести належні приклади.

Розглядаючи ознаки крайньої необхідності, треба спочатку розкрити характерні ознаки суб'єкта крайньої необхідності. Існують різні точки зору з цього питання, також є різні рішення в законодавчих актах інших країн. Необхідно проаналізувати різні позиції та зробити висновок, хто є суб'єктом крайньої необхідності, передбаченої ст. 39 КК України. Слід також охарактеризувати мету дій, що вчинюються у стані крайньої необхідності. Виділяють найближчу, проміжну та кінцеву мету. Доречно розкрити зміст кожної окремо й обговорити питання про відповідальність особи за заподіяну шкоду, якщо мети крайньої необхідності не було досягнуто.

Третя ознака характеризує той об'єкт, якому заподіюється шкода. Треба висловити свій погляд на поширену думку про те, що шкоди може бути завдано тільки інтересам «третіх осіб». Дискусійним є питання й про те, може чи ні у стані крайньої необхідності об'єктом виступати життя людини.

Об'єктивні ознаки крайньої необхідності такі: 1) вчинення дій, що підпадають під ознаки будь-якого діяння, передбаченого кримінальним законом; 2) завдання певної шкоди об'єкту крайньої необхідності; 3) причинний зв'язок між діями та названою шкодою. Аналізуючи першу ознаку, треба показати, у чому може бути виражена дія особи у стані крайньої необхідності. Дискусійним вважається питання, чи може мати місце бездіяльність у такому стані. Слід розглянути питання про час вчинення дії у стані крайньої необхідності, а також проаналізувати ситуації так званої «передчасної» та «запізнілої» крайньої необхідності. Висвітлюючи питання про шкоду, заподіяну у стані крайньої необхідності, треба виходити з положень ст.39 КК України: заподіяна шкода може бути менш значною, ніж відвернута шкода, або рівнозначна такій шкоді. Це і є межі крайньої необхідності. Бажано розкрити, яка шкода є менш значною та рівнозначною, який для цього ви-

користовується критерій, як це питання вирішується в КК інших країн.

Остання ознака крайньої необхідності стосується суб'єктивного відношення особи, що знаходиться у стані крайньої необхідності, до її підстав, а також до вчинюваної дії та до заподіяння шкоди об'єкту. Особливу увагу слід приділити положенню, сформульованому в ч. 3 ст. 39 КК України.

Розглядаючи питання про перевищення меж крайньої необхідності, треба мати на увазі, що за чинним правом таке перевищення визначене інакше у порівнянні з КК 1960 р. Перевищенням меж крайньої необхідності визнається спричинення більш значної шкоди правоохоронюваним інтересам, ніж відвернута шкода. Виходячи з цього треба проаналізувати, яка шкода є більш значною, як можна її співвідносити із шкодою відвернутою. Далі висвітлити питання про кваліфікацію перевищення меж крайньої необхідності, а також щодо врахування вказаного перевищення як обставини, що пом'якшує відповідальність.

Наприкінці необхідно відмежувати крайню необхідність від необхідної оборони та затримання злочинця за підставами вчинення певних дій, їх ознаками та відповідальності за перевищення меж завдання шкоди.

Висвітлюючи четверте питання, перш за все необхідно звернутися до правової підстави виконання наказу або розпорядження, тобто до змісту ст. 41 КК, навести загальне поняття цієї обставини, що виключає злочинність діяння. Слід зазначити, що виконання законного наказу як обставина, що виключає злочинність діяння, – це правомірне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам людини, суспільства або держави особою, зобов'язаною виконати цей наказ.

Розкриваючи зміст цього питання, важливо мати на увазі, що на практиці найчастіше виникають ситуації, коли особа заподіює шкоду, виконуючи наказ свого начальника чи керівника. Проте ст. 41 КК України охоплюються не тільки накази окремих службових осіб, а й акти колегіальних органів, які за своїм характером аналогічні наказу (такими, зокрема, є деякі розпорядження КМ, центральних органів виконавчої влади, рішення місцевих рад та їх виконавчих комітетів). Розпорядження відрізняється від наказу тим, що воно може бути видане не тільки службовою особою, а й органом управління.

Далі слід розкрити підставу правомірного заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам за цією обставиною, якою є законність певного наказу або розпорядження та виконання його особою, що зобов'язана виконувати такі накази або розпорядження. Після цього слід навести умови, за яких такий наказ буде законним та розкрити їх зміст. До таких умов належать наступні вимоги до наказу або розпорядження: 1) наказ або розпорядження видаються належною особою, належному порядку та в межах її повноважень; 2) наказ або розпорядження є обов'язковими для виконавця; 3) наказ або розпорядження не суперечать чинному законодавству, тобто є правомірними; 4) наказ або розпорядження не пов'язані з порушенням конституційних прав та свобод людини і громадянина.

Наприкінці питання слід розкрити ознаки явно злочинного наказу або розпорядження та навести умови відповідальності за нього.

Викладення п'ятого питання слід починати із законодавчого визначення виправданого ризику (ч. 1 ст. 42 КК України), а також розкриття соціального, кримінально-правового, профілактичного та виховного значення норми про виправданий ризик у кримінальному праві України. Важливо показати, що дії громадян, які пов'язані із заподіянням шкоди при вчиненні діяння, пов'язаного з ризиком, визнаються суспільно корисними та правомірними і не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. Слід приділити увагу історичним передумовам закріплення норми про виправданий ризик у кримінальному законодавстві України.

Розглядаючи підставу виправданого ризику, доречно виходити з того, що існує єдина, але складна підстава діяння, пов'язаного з ризиком. Підставою для вчинення ризикованого діяння є його виправданість, яка складається з трьох елементів: 1) наявність об'єктивної ситуації, що свідчить про необхідне досягнення суспільно корисної мети; 2) неможливість досягнення цієї мети неризиковим діянням; 3) прийняття особою запобіжних заходів для запобігання шкоди правоохоронюваним інтересам. Лише у своїй єдності вказані елементи виправдовують вчинене особою діяння, пов'язане з ризиком. Необхідно послідовно розкрити зміст цих складових частин. Особливу увагу зосередити на природі права на виправданий ризик. Проте слід пам'ятати, що цим правом суб'єкт може скористатися лише за умов, за яких досягнення значної суспільно корисної мети без ризикованого діяння є неможливим.

Аналіз об'єктивної ситуації, що викликає необхідність досягнення значної суспільно корисної мети, в якій вчиняється діяння, пов'язане з ризиком, треба почати із з'ясування ознак такої ситуації. Важливо показати, в яких сферах суспільного життя може виникнути ця ситуація. Наприклад, лікарський ризик, військовий ризик, дослідницький ризик. Потрібно дати оцінку висловленій у літературі думці про неможливість виправданого ризику в певних ситуаціях, наприклад у спорті.

Розглядаючи другу складову підстави виправданого ризику, яка полягає у неможливості для даної особи в умовах, що склалися, досягати певної мети неризиковим діянням, потрібно розкрити сутність зазначеної «неможливості». У ході аналізу слід врахувати позиції різних криміналістів.

Третій елемент підстави – це прийняття особою необхідних запобіжних заходів, що давали їй достатні підстави обґрунтовано розраховувати на запобігання шкоди правоохоронюваним інтересам. Бажаючи розкрити суб'єктивний та об'єктивний характер достатності заходів, які приймаються особою.

При викладенні питання щодо ознак виправданого ризику спочатку треба назвати їх та перерахувати. Ці ознаки визначають: 1) його мету; 2) об'єкт заподіяння шкоди; 3) характер діяння та 4) його своєчасність.

Розглядаючи мету діяння, пов'язаного з ризиком, зверніть увагу, що вона чітко визначена законодавцем. КК України визнає виправданим вчинення ризикованої дії (бездіяльності) тільки для досягнення значної суспільно корисної мети (ч. 1 ст. 42 КК України). За допомогою тлумачних словників та враховуючи сфери, в яких може вчинятися діяння, пов'язане з ризиком, необхідно розкрити поняття «спрямованість діяння для досягнення значної суспільно корисної мети». Окремо розглядається спірне питання про ризик особи заради досягнення власної вигоди, а також аналізується друга ознака – об'єкт, якому особа, котра вчиняє діяння, пов'язане з ризиком, має право завдати шкоди.

Важливим є дослідження третьої ознаки – характеру діяння. Необхідно розкрити властиву виправданому ризику «подвійність» діяння. Зокрема, показати, як після постановки значної суспільно корисної мети і прийняття особою рішення вчинити ризикований вчинок, відбувається реалізація самого діяння. Звернути увагу на заходи, до-

статні для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам, які жививає суб'єкт виправданого ризику.

Під час розгляду своєчасності діяння, пов'язаного з ризиком, потрібно розкрити важливість такої характеристики, як час, та звернути увагу на те, що виправданий ризик можливий у певний час, а саме протягом періоду виникнення та існування підстави ризикованого діяння.

Відповідаючи на питання щодо меж заподіяння шкоди, слід зазначити, що в КК України вони прямо не визначені, на відміну від інших законодавчо закріплених обставин, які виключають злочинність діяння (необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця та ін.). Питання меж заподіяння шкоди при вчиненні діяння, пов'язаного з ризиком, є дискусійним у кримінально-правовій літературі. Одні вчені вказують, що будь-яка шкода, котра заподіяна при виправданому ризику, повинна визнаватися правомірною. Інші, аналізуючи норму про діяння, пов'язане з ризиком, наголошують на необхідності його відповідності підставі й поставленій особою значній суспільно корисній меті. Бажано навести основні аргументи прихильників тієї чи іншої позиції та висловити своє ставлення до даної проблеми.

Наприкінці слід звернути увагу на положення, які сформульовані в ч. 3 ст. 42 КК України, тобто ризик не визнається виправданим, якщо він завідомо створював загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій. Досліджуючи цю норму, слід звернутися до положень законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» в редакції від 1 лютого 2017 р., до Кодексу цивільного захисту України в редакції від 1 січня 2017 р., «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» в редакції від 28 грудня 2015 р.

У висновках слід стисло навести основні позиції, які стосуються необхідної оборони, крайньої необхідності, виконання наказу або розпорядження, виправданого ризику, та зазначити відповіді на дискусійні питання, які були досліджені автором.

Список рекомендованої літератури

1. Абакумова Ю. В. Кримінальна відповідальність особи за вчинення злочину при виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації : дис. ...

канд. юрид. наук / Ю. В. Абакумова ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : [б. в.], 2006. – 205 с.

2. Андрусяк А. М. Співрозмірність як умова правомірності необхідної оборони / Г. М. Андрусяк // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. – Київ, 2011. – Вип. 51. – С. 573–579.

3. Андрусяк Г. М. Сучасні тенденції розвитку кримінально-правового регулювання права на необхідну оборону / Г. М. Андрусяк // Часопис Київ. ун-ту права. – 2013. – №4. – С. 295–298.

4. Андрушко П. П. Кримінально-процесуальне значення крайньої необхідності та інших обставин, що виключають злочинність діяння / П. П. Андрушко // Адвокат. – 2011. – № 3. – С. 9–20 : портр. – Бібліогр. : с. 20.

5. Аніщук В. В. Місце уявної оборони у системі кримінального права України / В. В. Аніщук // Часопис Київ. ун-ту права. – 2011. – № 1. – С. 280–283.

6. Антонов В. Крайняя необходимость в деятельности правоохранительных органов / В. Антонов // Уголов. право. – 2007. – 6. – С. 4–8.

7. Балашов І. Перевищення меж необхідної оборони: спірні питання / І. Балашов // Право України. – 2006. – № 8. – С. 85–88.

8. Баулін Ю. В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния / Ю. В. Баулін. – Харьков : Основа, 1991. – 360 с.

9. Баулін Ю. В. Виправданий ризик при впровадженні інновацій у сучасну практику / Ю. В. Баулін // Вибр. пр. / Ю. В. Баулін. – Х. : Право, 2013. – С. 817–819.

10. Битеев В. Крайняя необходимость и обоснованный риск в медицинских отношениях / Владимир Битеев, Павел Мазин, Георгий Пономарев // Уголов. право. – 2001. – № 3. – С. 22–24.

11. Битюцкая О. Институт обстоятельств, исключающих преступность деяния, в нормах уголовных законов некоторых стран СНГ (сравнительный анализ) / О. Битюцкая // Сучасний вимір держави та права. – Миколаїв : Гліон, 2008. – С. 306–307.

12. Благодир А. А. Межі застосування примусу під час провадження слідчих дій / А. А. Благодир // Право і сусп-во. – 2011. – № 1. – С. 225–229.

13. Боднарук О. Проблеми застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту в умовах необхідної оборони / О. Боднарук // Підприємництво, госп-во і право. – 2014. – № 3. – С. 75–79.

14. Бондарчук В. В. Доктринальні підходи до визначення поняття «виправданий ризик» у науці кримінального права / В. Бондарчук // Слово на-

ціональної школи суддів України. – 2014. – № 2. – С. 143–152. – Бібліогр. : с. 150–152.

15. Бурикін В. В. Щодо особливостей здійснення окремих процесуальних дій під час проведення антитерористичної операції / В. В. Бурикін // Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 29 трав. 2015 р.) / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. – Харків : Право, 2015. – Вип. 6. – С. 169–173.

16. Волков О. А. Суб'єкти зобов'язань відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності / О. А. Волков // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць / Одес. нац. юрид. акад. – О. : Юрид. літ., 2008. – Вип. 41. – С. 176–184. – Бібліогр. : с. 183–184.

17. Гарбатович Д. Причинення смерти в состояннии крайней необходимости / Д. Гарбатович // Уголов. право. – 2007. – № 5. – С. 23–25.

18. Горбачова Г. М. Суспільно небезпечне посягання як підстава необхідної оборони / Г. М. Горбачова // Часопис Київ. ун-ту права. – 2009. – № 2. – С. 245–250.

19. Гусар Л. В. Поняття інституту необхідної оборони у кримінальному праві України / Л. В. Гусар // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 525 : Правознавство. – С. 100–104.

20. Демчук О. Правовий режим поведження зі зброєю працівників прокуратури / О. Демчук // Вісник прокуратури. – 2015. – № 6. – С. 33–42. – Бібліогр. : с. 41–42.

21. Дзюба Ю. П. Встановлення критеріїв співрозмірності заподіяння шкоди – гарантія забезпечення конституційного права особи на необхідну оборону / Ю. П. Дзюба // Конституція України – основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 23–24 черв. 2011 р. – Харків, 2011. – С. 346–349.

22. Ємельяненко В. В. Деякі питання законодавчої регламентації виконання наказу, пов'язаного з припиненням терористичного акту, як обставини, що виключає злочинність діяння / В. В. Ємельяненко, С. А. Трофімов // Право і держава в дослідженнях молодих науковців : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та молодих науковців, присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманітар. ун-ту (м. Одеса, 23 берез. 2012 р.). – О. : Фенікс, 2012. – С. 163–165.

23. Загиней З. А. Виправданий ризик (ст. 42 КК України): до проблеми розуміння / З. А. Загиней // Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 8–9 жовт. 2015 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого; Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса НАПрН України; Всеукр. асоц. крим. права. – Харків : Право, 2015.

24. Іванюк Т. І. Вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності як обставина, що пом'якшує покарання / Т. І. Іванюк // Кримінальний кодекс України 2001 р. : проблеми застосування і перспективи удосконалення : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 13–15 квіт. 2007 р. Ч. 1. – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 173–176.

25. Коваленко Є. В. Виконання завдань контррозвідувальної діяльності як умова для звільнення від кримінальної відповідальності / Є. В. Коваленко // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали пост. діючого наук.-практ. семінару, 27 листоп. 2015 р. / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. – Харків : Право, 2015. – Вип. 7. – С. 213–216.

26. Коваленко Є. В. Проблемні питання звільнення від кримінальної відповідальності в ході здійснення контррозвідувальної діяльності в районі проведення АТО / Є. В. Коваленко // Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали пост. діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 29 трав. 2015 р.) / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. – Харків : Право, 2015. – Вип. 6. – С. 191–195.

27. Крылова Н. Крайняя необходимость в медицинской деятельности: некоторые вопросы практического применения / Н. Крылова, Н. Павлова // Уголов. право. – 2005. – 1. – С. 41–44.

28. Лазарева Н. С. Особиста безпека працівників міліції під час проведення спеціальних операцій / Н. С. Лазарева // Проблеми забезпечення особистої безпеки працівників ОВС та представників громадських формувань під час охорони громадського порядку: Матеріали міжвузівської науково-практ. конф. Донецьк, 26 березня 2004 р. – Донецьк : ДЮІ МВС при ДонНУ, 2004. – С. 199–202.

29. Лісова Н. В. Теоретичні питання розмежування зловживання службовим становищем та крайньої необхідності / Н. В. Лісова // Вісн. Луган. держ. ун-ту внутр. справ. 2007. Спецвип. : Проблеми застосування кримі-

нального законодавства України. – Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 119–122.

30. Лісова Н. Крайня необхідність: особливості визначення поняття / Н. Лісова // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – 1. – С. 43–48.

31. Мантуляк Ю. Юридичний склад правомірного вчинку / Ю. Мантуляк // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – 9. – С. 33–42.

32. Мисливий В. А. Крайня необхідність як обставина, що виключає злочинність діяння у сфері безпеки дорожнього руху / В. А. Мисливий // Наук. вісн. Дніпропетр. юрид. ін-ту МВС України. – 2000. – № 2 (2). – С. 66–73.

33. Мочкош Я. В. Необхідна оборона у кримінальному праві України: проблемні питання / Я. В. Мочкош // Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 29–30 трав. 2009 р. – Луцьк, 2009. – С. 605–607.

34. Навроцький В. О. Застосування обставин про крайню необхідність в ході використання положень КК України, які регламентують інші обставини, що виключають злочинність діяння / В. О. Навроцький // Вісн. Луган. держ. ун-ту внутр. справ. 2007. Спецвип.: Проблеми застосування кримінального законодавства України. – Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 142–145.

35. Навроцький В. О. Система обставин, що виключають злочинність діяння, передбачених загальною частиною КК України / В. О. Навроцький // Збірник наукових праць. Серія: Юридичні науки / Львів. держ. ін-т новітніх технологій та упр. ім. В. Чорновола. – Львів, 2010. – Вип. 4. – С. 205–213.

36. Олейніков Д. О. Спеціальні види законного затримання осіб співробітниками СБ України, передбачені чинним законодавством України / Д. О. Олейніков // Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали пост. діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 29 трав. 2015 р.) / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. – Харків : Право, 2015. – Вип. 6. – С. 205–209.

37. Осадчий В. Застосування вогнепальної зброї (при необхідній обороні) / В. Осадчий, А. Савченко // Крок. – 2002. – № 6. – С. 6.

38. Про судову практику у справах про необхідну оборону : постанова Пленуму Верхов. Суду України від 26.04.2002 р. № 1 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2002. – № 3. – С. 2–4.

39. Сильников А. М. Особенности правового регулирования применения сотрудниками полиции специальных средств / Алексей Михайлович Сильников // Административное право и процесс. – 2011. – № 9. – С. 61–63.

40. Соколкін В. Л. Окремі питання здійснення контролю під час прийняття рішень про проведення оперативно-розшукових заходів, які обмежують конституційні права громадян / В. Л. Соколкін, Ю. Ю. Чуприна // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали пост. діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 21 жовт. 2016 р.) / СБУ, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. – Вип. 8. – С. 211–215.

41. Тарасевич Т. Ю. Крайня необхідність під час здійснення медичної діяльності / Т. Ю. Тарасевич // Часопис Київ. ун-ту права. – 2013. – № 3. – С. 310–315.

42. Шевченко А. Є. Обставини, що виключають юридичну відповідальність : монографія / А. Є. Шевченко, В. В. Соловійова, О. Л. Стрельник ; за заг. ред. А. Є. Шевченка. – Донецьк : Юго-Восток, 2011. – 178 с.

Завдання

1. Прохоров знаходився у своїй квартирі, коли його сусід Іванов, перебуваючи в нетверезому стані, увірвався до квартири і спробував напасти на нього (Іванов озброєним не був). Прохоров, побоюючись за своє життя, схопив зі столу кухонний ніж і кілька разів ударив ним Іванова, що призвело до смерті останнього.

Чи підпадають дії Прохорова під ознаки необхідної оборони? Чи має місце в даному випадку перевищення меж необхідної оборони?

2. Пізно вночі Петренко зі своєю подругою Гармаш поверталися додому від родичів, коли в останньої стався серцевий напад. Петренко, не маючи мобільного телефону, добіг до найближчого телефонного автомата та спробував викликати швидку допомогу, але виявилось, що телефонний апарат не працює, тоді він почав стукати у двері приватних будинків, які знаходилися поруч, з проханням дозволити подзвонити, але йому ніхто не відчинив. Втративши надію, Петренко зважився на крайні заходи і, вибивши двері магазину мобільного зв'язку, викликав швидку допомогу.

Надайте юридичну оцінку діям Петренка.

3. Хірург-початківець Лепенко був на нічному чергуванні, коли в лікарню привезли Кромов, який знаходився у важкому стані внаслідок розбійного нападу на нього. Бажаючи врятувати життя постраждалому, Лепенко, хоч і не мав достатньо досвіду, зважився на проведення операції, під час якої припустився грубої помилки, через яку Кромов помер від втрати крові.

Надайте юридичну оцінку діям Лепенка.

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

План

Вступ.

1. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, види, передумова, підстава, кримінально-правові наслідки.

2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з діювим каяттям: передумова та підстава.

3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примирением винного з потерпілим: передумова та підстава.

4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки: передумова та підстава.

5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки: передумова та підстава.

6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності: передумова та підстава.

Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

Аналізуючи перше питання теми, слід звернутися до розд. ІХ Загальної частини КК, при цьому потрібно врахувати, що КК України не містить визначення поняття «звільнення від кримінальної відповідальності». Необхідно звернути увагу на те, що відсутність законодавчої регламентації цього поняття породжує велику різноманітність таких визначень у науковій літературі. З точки зору з'ясування сутності поняття «звільнення від кримінальної відповідальності» є доцільним вивчення та аналіз цих дефініцій. Також слід з'ясувати питання щодо відмежування звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання. При встановленні видів звільнення від кримінальної відповідальності необхідно враховувати,

що вони можуть бути розділені на три групи за різними підставами: в залежності від того, правом чи обов'язком суду є звільнення; в залежності чи звільняється особа від кримінальної відповідальності під певною умовою та залежно від того, де в КК передбачено підставу звільнення від кримінальної відповідальності. Обов'язковим є використання положень, сформульованих у постанові Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності».

Закінчити розгляд цього питання слід встановленням передбачених законом передумов та підстав звільнення від кримінальної відповідальності.

Відповідаючи на наступні питання, потрібно звернутися відповідно до статей 45, 46, 47, 48, 49 КК України. Спираючись на положення цих статей, слід сформулювати передумови та підстави кожного виду звільнення від кримінальної відповідальності окремо. Крім цього, необхідно зазначити, що є передумови в деяких видах звільнення від кримінальної відповідальності, які повністю співпадають і тому не потребують повторення, треба лише зазначити, з передумовою якого виду звільнення вони співпадають.

Аналізуючи підстави звільнення від кримінальної відповідальності необхідно враховувати їх особливості. При встановленні підстав звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям потрібно з'ясувати, що в себе включає поняття «дійове каяття». Бажано вирішити проблему встановлення ознак дійового каяття та дати їм визначення. Необхідно пам'ятати, що це поняття законодавець більше ніде не використовує в КК, але воно досить часто застосовується в науковій літературі, причому існують різні точки зору. У зв'язку з цим потрібно назвати та детально проаналізувати всі елементи дійового каяття.

Характеризуючи звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, необхідно встановити поняття потерпілого на підставі ч. 1 ст. 55 КПК, з'ясувати його права та обов'язки (ч. 2 ст. 55 КПК). Підставою такого виду звільнення є саме акт примирення, тому доцільно дати його визначення.

Аналіз звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки потрібно почати з дослідження матері-

ально-правового елементу передумови цього виду звільнення, а потім зазначити процесуальний елемент передумови такого звільнення. До того ж необхідно розглянути підставу цього звільнення. Тут доречно дати відповідь на питання: даний вид звільнення належить до числа обов'язкових чи факультативних, умовних чи безумовних?

При аналізі звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки необхідно звернути увагу, що воно нерозривно пов'язане з об'єктивними змінами, що сталися у суспільстві, регіоні, окремій місцевості тощо та суб'єктивними змінами, які відображають зміни в самій особі, яка вчинила злочин. Потрібно уявити, що ст. 48 КК передбачає дві підстави цього звільнення: втрату діянням суспільно небезпечного характеру або втрату особою суспільної небезпечності внаслідок зміни обстановки.

Відповідаючи на останнє питання, потрібно звернутися до ст. 49 КК України. Надаючи детальний аналіз, слід визначити особливості передумови та підстави такого звільнення. Крім цього, необхідно з'ясувати питання щодо визначення законодавцем строків давності, встановити початковий та кінцевий моменти їх закінчення. Також слід звернути увагу, в яких випадках перериваються або зупиняються строки давності та які кримінально-правові наслідки це має.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.

2. Баулін Ю. В. Потерпілий і проблеми звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін // Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження). – Х. : Кроссрод, 2008. – С. 92–102.

3. Григор'єва М. Є. Відшкодування завданих збитків та усунення заподіяної шкоди як самостійні елементи підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності / М. Є. Григор'єва // Підприємництво, госп-во і право. – 2006. – № 8. – С. 141–144.

4. Григор'єва М. Є. Щире каяття як складовий елемент підстави звільнення від кримінальної відповідальності / М. Є. Григор'єва // Вісн. Харків. нац. ун-ту внутр. справ. Вип. 33. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С. 196–201.

5. Губська О. А. Звільнення від кримінальної відповідальності за новим КПК / О. А. Губська. – К. : НВП «ІНТЕРСЕРВІС», 2013. – 156 с.
6. Дудоров О. О. Про проблеми кримінально-правового примирення / О. О. Дудоров // Юрид. наук. електр. журн. – 2013. – № 1. – С. 73–77.
7. Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки / О. О. Житний // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – Вип. 26. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – С. 23–28.
8. Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям / О. О. Житний. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 152 с.
9. Ковітіді О. Ф. Звільнення від кримінальної відповідальності за нормами Загальної частини КК : навч. посіб. / О. Ф. Ковітіді. – Сімферополь : ВД «Квадранал», 2005. – 224 с.
10. Козак О. С. Загальні види звільнення від кримінальної відповідальності: порівняльно-правовий аналіз? / О. С. Козак // Наше право. – 2006. – № 1. – С. 47–52.
11. Кривоченко Л. Н. Освобождение от уголовной ответственности с применением мер общественного или административного воздействия : учеб. пособие / Л. Н. Кривоченко. – Харьков : Юрид. ин-т, 1981. – 51 с.
12. Мандриченко Ж. В. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим / Ж. В. Мандриченко. – Одеса : Фенікс, 2009. – 228 с.
13. Навроцька В. В. Засада диспозитивності та її реалізація в кримінальному процесі України / В. В. Навроцька. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 440 с.
14. Навроцький В. О. Про співвідношення кримінального та кримінально-процесуального законодавства, які регламентують підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності / В. О. Навроцький // Альманах кримінального права. Вип. 1. – К. : Всеукр. асоц. видавців «Правова єдність», 2009. – С. 391–400.
15. Перепадя О. В. Примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим як засіб виконання превентивних завдань кримінального права / О. В. Перепадя // Право України. – 2000. – № 10. – С. 101–104.
16. Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві України / М. В. Сенаторов. – Х. : Право, 2006. – 208 с.

17. Скибицкий В. В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания / В. В. Скибицкий. – Киев : Наук. думка, 1987. – 184 с.
18. Тихий В. П. Звільнення від кримінальної відповідальності / В. П. Тихий, М. І. Панов // Вісн. Конституц. Суду України. – 2004. – № 4.
19. Тихий В. П. Нове дослідження проблем звільнення особи від кримінальної відповідальності / В. П. Тихий, М. І. Панов // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – 2004. – № 7. – С. 76–78.
20. Усатий Г. О. Кримінально-правовий компроміс / Г. О. Усатий. – К. : Атіка, 2001. – 128 с.
21. Устименко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності й покарання на підставі акта про помилування / В. В. Устименко // Проблеми законності. Вип. 65. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2003. – С. 154–160.
22. Устименко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності й покарання на підставі Закону України про амністію / В. В. Устименко // Проблеми законності. Вип. 68. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 79–87.
23. Хряпінський П. В. Спірні питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності / П. В. Хряпінський // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2006. – (6) (№ 2). – С. 120–128.
24. Шило О. Г. Проблеми вдосконалення інституту звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням обвинуваченого (підсудного) з потерпілим / О. Г. Шило // Проблеми законності. Вип. 93. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2008. – С. 131–138.
25. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення / Н. М. Оніщенко, А. Є. Шевченко, О. В. Скрипнюк та ін. ; за ред. Ю. В. Бауліна. – Донецьк : ПП «ВД «Кальміус», 2013. – 424 с.
26. Яценко А. М. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням: причинно-факторний комплекс здійснення / А. М. Яценко // Право і безпека. – 2005. – № 4'2. – С. 124–128.
27. Яценко А. М. Проблемні аспекти звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим / А. М. Яценко // Вісн. нац. акад. прокуратури України. – 2008. – № 1. – С. 64–70.

Завдання

1. Дяченко під час скирдування сіна самовільно сів за кермо трактора і під'їхав до копиці сіна, щоб забрати її до скирди. Не помітивши жінок, які сиділи там, він наїхав на них, заподіявши одній жінці тілесні ушкодження середньої тяжкості. Коли на крик потерпілої при-

бігли інші робітники, які в цей час працювали на полі, Дяченко, злякавшись скоєного, хутко зник на тракторі з поля.

Дяченка було засуджено за необережне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128 КК України). Під час судового слідства з'ясувалося, що Дяченко навідувався до жінки в лікарню та надавав кошти на придбання медичних препаратів, дуже їй співчуває і жалкує про скоєне. При цьому він не сприяв розкриттю злочину.

Визначте, чи можна Дяченка звільнити від кримінальної відповідальності. Які для цього є передумови та підстави?

2. Рушак вчинив заподіяння майнової шкоди шляхом обману, використовуючи майно всупереч інтересам власника для особистого незаконного збагачення (ч. 1 ст. 192 КК України). У момент, коли кримінальна справа розслідувалася в суді, Рушак вчинив новий злочин, передбачений ч. 1 ст. 286 КК України, порушивши правила безпеки дорожнього руху, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесні ушкодження. Після вчинення останнього злочину Рушак надав потерпілому першу медичну допомогу, відшкодував кошти, які потерпілий витратив на лікування, сприяв розкриттю злочину та повністю визнав свою вину.

Чи є передумови для звільнення Рушак від кримінальної відповідальності на підставі ст. 45 КК України за новий злочин, передбачений ч. 1 ст. 286 КК України?

3. Ковальов протягом року займався підприємницькою діяльністю і, бажаючи забезпечити розвиток виробництва та поліпшити умови праці, сплачував податки не в повному обсязі. У зв'язку з цим було відкрито кримінальне провадження, де Ковальова обвинувачували у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 212 КК України. Дізнавшись про це, Ковальов сплатив всі кошти, яких не вистачало, але вини своєї не визнав. Суд звільнив Ковальова від кримінальної відповідальності на підставі ст. 48 КК України.

Чи правильне рішення суду? Обґрунтуйте свою відповідь.

ПОНЯТТЯ ТА МЕТА ПОКАРАННЯ. СИСТЕМА ТА ВИДИ ПОКАРАНЬ

План

Вступ.

1. Поняття покарання та його соціально-правове значення.
2. Співвідношення покарання з іншими заходами кримінально-правового характеру.
3. Мета покарання: теоретичні концепції та сучасний стан кримінального законодавства.
4. Поняття та значення системи покарань.
5. Класифікація покарань.

Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

Розглядаючи перше питання теми, насамперед доцільно ознайомитися з положеннями статей 38, 41, 43, 61–63, 124 Конституції України і усвідомити їх значення для встановлення соціальної природи покарання та його поняття. Далі необхідно ознайомитися зі змістом ч. 1 ст. 50 КК України, в якій закріплюється законодавче визначення поняття «покарання», встановити його ознаки, надати докладну характеристику кожній з них. Також потрібно з'ясувати соціально-правове значення покарання, його місце в системі державних заходів протидії злочинності.

Відповідаючи на друге питання, необхідно звернути увагу, на відсутність законодавчого визначення поняття «заходи кримінально-правового характеру» та існування різних наукових підходів щодо розуміння їх змісту. Виходячи з аналізу положень статей 2, 50, 92–97, 105 КК потрібно проаналізувати систему заходів кримінально-правового характеру, до якої належать кримінальна відповідальність, примусове лікування, спеціальна конфіскація, примусові заходи медич-

ного характеру, примусові заходи виховного характеру, заходи кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Встановити співвідношення цих заходів та покарання.

Досліджуючи третє питання, слід зупинитися на визначенні поняття «мета покарання». Докладно проаналізувати теоретичні підходи до розуміння цілей покарання та їх історичні передумови виникнення. Зазначити, що різноманітність теоретичних точок зору щодо мети покарання можна звести до трьох основних груп: а) абсолютні теорії покарання (теорії відплати); б) відносні теорії покарання (теорії досягнення корисної мети); в) змішані теорії; та дати їм загальну характеристику. Далі потрібно зупинитися на аналізі положень ч. 2 ст. 50 КК, проаналізувавши кожну з цілей, на досягнення яких спрямовано покарання згідно із сучасним кримінальним законодавством України.

При розкритті четвертого питання доцільно ознайомитися з положеннями ст. 51 КК, з'ясувати поняття, ознаки, значення системи покарань, встановити порядок розташування в ній видів покарань.

Окремо слід проаналізувати класифікації видів покарань: за суб'єктом, до якого вони можуть бути застосовані; за можливістю визначення строку покарання; за характером правообмежень, які утворюють їх зміст. Особливу увагу необхідно приділити поділу покарань за порядком (способом) їх призначення: на основні, додаткові та такі, що можуть застосовуватися як основні, та як додаткові покарання, засвоїти їх види та особливості застосування (ст. 52 КК).

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Антипов В. В. Обставини, що виключають застосування кримінального покарання / В. В. Антипов, В. І. Антипов. – К. : Атіка, 2004. – 208 с.
2. Вереша Р. В. Мета покарання: теорії (концепції), історія та сучасний стан [Електронний ресурс] / Р. В. Вереша, К. Ю. Лоєнко // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2010. – Ч. 2. – С. 54–61. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaac_2010_2_8. – Назва з екрана.
3. Денисова Т. А. Філософсько-правові категорії при визначенні поняття покарання / Тетяна Андріївна Денисова // Вісн. Кримінол. асоц. України :

зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінолог. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2016. – №3 (14). – С. 33–45.

4. Маляренко В. Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / В. Т. Маляренко. – К. : Прав. ініціатива, 2003. – 156 с.

5. Мозгова В. А. Громадські роботи як вид покарання: теорія і практика: монографія / В. А. Мозгова. – Київ : Дакор, 2014. – 248 с.

6. Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву Украины / Ю. А. Пономаренко. – Х. : Финн, 2009. – 344с.

7. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України : монографія / В. О. Попрас ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2009. – 224 с.

8. Постанова Верховного Суду України від 4 квітня 2011 р. (витяг) [Електронний ресурс] // Вісн. Верхов. Суду України. – 2011. – №8. – С. 9–11. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/277ED5390231E8D6C2257AF4003C5672?OpenDocument](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/277ED5390231E8D6C2257AF4003C5672?OpenDocument). – Назва з екрана.

9. Про практику призначення судами кримінального покарання [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верхов. Суду України №7 від 24 жовт. 2003 р.. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03>. – Назва з екрана.

12. Рябчинська О. П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови / О. П. Рябчинська. – Запоріжжя : Акцент Інвест-трейд, 2013. – 448 с.

13. Рябчинська О. П. Співвідношення системи покарань з іншими засобами кримінально-правового впливу [Електронний ресурс] / О. П. Рябчинська // Право та державне управління. – 2012. – Вип. 3. – С. 134–139. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Ptdu/2012_3/files/PD312_27.pdf. – Назва з екрана.

14. Свида Т. О. Смертна кара як вид кримінального покарання в контексті захисту прав людини: історія та сучасність / Т. О. Свида. – Ужгород : Патент, 2000. – 170 с.

15. Сташис В. В. Актуальні питання системи покарань за Кримінальним кодексом України 2001 року [Електронний ресурс] / В. В. Сташис // Право України. – 2010. – № 9. – С. 16–24. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pruk/2010_9/2.pdf. – Назва з екрана.

16. Трубников В. М. Арешт як вид кримінального покарання та особливості його застосування : монографія / В. М. Трубников, Ю. В. Шинкарьов. – Х. : Харків юрид., 2007. – 288 с.

17. Яремко Г. З. Система заходів кримінально-правового характеру [Електронний ресурс] / Г. З. Яремко // Часопис Акад. адвокатури України. – 2014. – Т. 7, №4. – С. 89–92. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_7_4_15. – Назва з екрана.

Завдання

1. Обвинувальним вироком суду Костенко було засуджено за ч. 1 ст. 186 КК України до виправних робіт на строк один рік шість місяців зі штрафом 1700 гривень.

На підставі аналізу статей 52, 53 та 57 КК України дайте аргументований висновок, чи вірне рішення суду?

2. Кривця було засуджено за ч. 2 ст. 307 КК України до шести років позбавлення волі з конфіскацією майна за те, що він безкоштовно передав Данько для вживання особливо небезпечну психотропну речовину.

На підставі аналізу статті 59 КК України дайте аргументований висновок, чи вірне рішення суду?

3. Мельник, не маючи права на керування транспортним засобом, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, не впорався з керуванням та здійснив наїзд на пішохода, внаслідок чого останній отримав тяжкі тілесні ушкодження. Обвинувальним вироком Мельника було засуджено за ч. 2 ст. 286 КК України на п'ять років позбавлення волі з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк п'ять років.

На підставі аналізу ст. 55 КК України дайте аргументований висновок, чи вірне рішення суду?

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

План

Вступ.

1. Поняття та принципи призначення покарання.
 2. Загальні засади призначення покарання: поняття, вимоги та значення.
 3. Спеціальні правила призначення покарання: поняття, види, значення, співвідношення із загальними засадами призначення покарання.
- Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

При розгляді першого питання потрібно проаналізувати доктринальні підходи до визначення поняття «призначення покарання», встановити його ознаки. Ураховуючи те, що призначення законного і справедливого покарання певною мірою залежить від дотримання його принципів, потрібно докладно зупинитися на їхньому розгляді. При цьому слід звернути увагу, що в теорії кримінального права неоднозначно визначаються поняття, система, види та зміст принципів призначення покарання.

Розкриваючи друге питання, доцільно зазначити, що у КК відсутнє визначення поняття «загальні засади призначення покарання», а у науці кримінального права пропонуються різні його формулювання. Так, загальні засади розуміють як: 1) критерії; 2) основні положення; 3) систему правових розпоряджень; 4) принципи призначення покарання; 5) вимоги; 6) правила призначення покарання. Особливу увагу також необхідно приділити питанням сутності загальних засад, їх правовій природі та співвідношенню із принципами призначення покарання. Доцільно враховувати, що в науці кримінального права не існує єдиного погляду на ці питання. Деякі фахівці ототожнюють загальні засади з принципами призначення покарання, інші визнають

їх самостійними поняттями. Слід зазначити, що серед науковців домінує точка зору, що «загальні засади» – це загальнообов’язкові основні, відправні «критерії», «положення», «вимоги», «правила», «розпорядження», якими повинен керуватися суд, обираючи конкретний вид і міру покарання в кожному кримінальному провадженні, до яких належать призначення покарання: 1) у межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини КК; 3) з урахуванням тяжкості вчиненого злочину, особи винного й обставин, що пом’якшують і обтяжують покарання. У роботі необхідно докладно розкрити зміст кожної з цих вимог.

При розгляді третього питання слід проаналізувати різні наукові підходи до розуміння поняття, правової природи, видів та значення спеціальних правил призначення покарання, їх співвідношення із загальними засадами. Доцільно зауважити, що крім загальних засад у КК міститься ціла низка положень, які регулюють призначення покарання за вчинений злочин. У теорії кримінального права досить часто вони йменуються «спеціальними правилами призначення покарання», утім пропонуються й інші назви, зокрема: «особливі умови призначення покарання», «спеціальні засади призначення покарання». Крім того, необхідно зазначити, що існують наукові розбіжності щодо розуміння співвідношення спеціальних правил і загальних засад призначення покарання. Висловлюються судження, що між ними існує конкуренція, оскільки вони співвідносяться як загальна та спеціальна норми. Інша позиція полягає в тому, що ці правила доповнюють (розвивають) загальні засади призначення покарання, а тому застосовуються в сукупності з останніми. Наприкінці окрему увагу потрібно приділити питанню класифікації спеціальних правил залежно від різних критеріїв: 1) характеру впливу на межі караності вчиненого злочину (призначення покарання в межах санкції; більш м’якого покарання, ніж передбачено у санкції статті Особливої частини КК; більш суворого, ніж передбачено у санкції за вчинений злочин); 2) ознак суб’єкта злочину (загальні та спеціальні); 3) порядку застосування (імперативні та дискреційні); 4) виду злочину (закінчений та незакінчений); 5) кількості вчинених особою злочинів (за одиничний злочин та за сукупністю злочинів або вироків).

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Василяш В. М. Деякі питання врахування судом загальних засад призначення покарання / В. М. Василяш // Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Серія юрид. – 2008. – №2. – С. 248–259.

2. Василяш В. Призначення покарання за наявності двох чи більше спеціальних правил призначення покарання / В. Василяш // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XVIII регіон. наук.-практ. конф., 26–27 січ. 2012 р. – Львів : Юрид. фак. ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – С. 288–291.

3. Ворона В. С. Щодо питання про види спеціальних засад призначення покарання / В. С. Ворона // Зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. «Право». – 2016. – Вип. 24. – С. 128–133. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_pravo_2016_24_17.

4. Ворона В. С. Поняття спеціальних засад призначення покарання [Електронний ресурс] / В. С. Ворона // Нац. юрид. журн.: теорія і практика = National law journal: theory and practice. – 2016. – Іunie. – С. 162–165. – Режим доступу: <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2016/3/34.pdf>.

5. Гуменюк Ю. Ступінь тяжкості діяння як критерій призначенні покарання за незакінчений злочин / Ю. Гуменюк // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XVIII регіон. наук.-практ. конф., 26–27 січ. 2012 р. – Львів : Юрид. фак. ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – С. 325–328.

6. Давлатов Ш. Б. Принципи призначення покарання [Електронний ресурс] / Ш. Б. Давлатов // Вісн. Акад. мит. служби України. Серія: Право. – 2011. – №2. – С. 120–127. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2011_2\(7\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2011_2(7)_21).

7. Дудоров О. О. Поняття загальних засад призначення покарання / О. О. Дудоров // Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5 листоп. 2010 р.) : у 3 ч. – Запоріжжя : Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. – Ч. II. – С. 56–68.

8. Дудоров О. Спеціальні засади призначення покарання (продовження) [Електронний ресурс] / О. Дудоров // Слово Нац. шк. суддів України. – 2013. – № 1. – С. 67–83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/cln_2013_1_10.pdf. – Назва з екрана.

9. Евдокимова Е. В. О конкуренции специальных правил назначения наказания / Е. В. Евдокимова // Порівн.-аналіт. право. – 2013. – № 3–1. – С. 309–312.

10. Євдокімова О. В. Загальні засади і спеціальні правила призначення покарання / О. В. Євдокімова // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2005. – Вип. 78. – С. 169–175.

11. Макаренко А. С. Проблема принципів призначення покарання у сучасній науці кримінального права [Електронний ресурс] / А. С. Макаренко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – О. : Юрид. літ., 2010. – Вип. 55. – С. 176–181. – Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v55/33.pdf>. – Назва з екрана.

12. Нікіфорова Т. І. Обставини, які пом'якшують покарання, за кримінальним правом України / Т. І. Нікіфорова. – Х. : Харків юрид., 2009. – 208 с.

13. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України / В. В. Полтавець. – Луганськ : РВ ЛАВС, 2005. – 240 с.

14. Яценко А. М. Призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом: деякі аспекти законодавчої регламентації та практичної реалізації [Електронний ресурс] / А. М. Яценко // Наше право. – 2014. – № 3. – С. 128–133. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_3_24.

15. Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК України [Електронний ресурс] // Вісн. Верхов. Суду України. – 2012. – № 4 (140). – С. 14–17. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vvsu/2012_4/4-2012-web-images/4-2012_4.pdf.

16. Про практику призначення судами кримінального покарання [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верхов. Суду України № 7 від 24 жовт. 2003 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03>. – Назва з екрана.

17. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримінал. справ від 11 груд. 2015 р. № 13.– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15>. – Назва з екрана.

Завдання

1. Вироком суду Карась було засуджено за вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК до трьох років позбавлення волі з повною конфіскацією майна. Аргументуючи обрану міру покарання, суд зазначив, що обставин, які пом'якшують покарання, ним не було встановлено, тоді як обтяжуючими обставинами було визнано: 1) вчинення злочину у стані алкогольного сп'яніння; 2) наявність непогашеної судимості; 3) відсутність розкаяння у вчиненому злочині.

Чи допустив суд помилки при призначенні покарання? Дайте аргументований висновок.

2. Міщенко було засуджено за ч. 2 ст. 15 та ч. 2 ст. 115 КК до довічного позбавлення волі. Адвокат у апеляційній скарзі просив обвинувальний вирок скасувати у зв'язку з неправильним застосуванням закону, зазначаючи, що суд не мав право призначати довічне позбавлення волі, оскільки був вчинений замах на злочин, а покарання у виді позбавлення волі потрібно було призначити на строк не більше десяти років відповідно до вимог ч. 3 ст. 68 КК.

На підставі аналізу положень ч. 3 і ч. 4 ст. 68 КК дайте аргументовану відповідь щодо граничних меж призначення покарання в даному випадку.

3. Івченко за протидію законній господарській діяльності було засуджено за ч. 2 ст. 206 КК. Ураховуючи, що підсудний вчинив злочин внаслідок збігу тяжких сімейних обставин, раніше не судимий, позитивно характеризується за місцем роботи та навчання, активно сприяв розкриттю злочину, суд застосував ст. 69 КК та призначив покарання у виді штрафу в розмірі однієї тисячі НМДГ.

Чи вірно суд застосував положення ст. 69 КК? Аргументуйте свою відповідь.

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

План

Вступ.

1. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, правова природа, відмінність від звільнення від кримінальної відповідальності.

2. Загальна характеристика передумов, підстав, порядку і кримінально-правових наслідків звільнення від покарання та його відбування.

3. Класифікації звільнення від покарання та його відбування.

4. Факультативні види звільнення від покарання та його відбування: їх передумови, підстави, порядок та кримінально-правові наслідки.

5. Обов'язкові види звільнення від покарання та його відбування: передумови, підстави, порядок та кримінально-правові наслідки.

Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

При висвітленні першого питання теми необхідно розкрити юридичну природу звільнення від покарання та його відбування, розкрити ознаки такого звільнення та детально проаналізувати їх. Окремо потрібно звернути увагу на вичерпну передбаченість видів звільнення від покарання та його відбування у КК України.

При розгляді відмінностей між звільненням від покарання та звільненням від кримінальної відповідальності слід окремо розглянути питання про підстави та порядок такого звільнення, момент, коли таке звільнення може бути застосоване до винного, та правові наслідки звільнення від кримінальної відповідальності та від покарання.

При розкритті другого питання про загальні підходи до характеристики окремих видів звільнення необхідно дати визначення передумови

та підстави звільнення від покарання, вказати, що передумовою звільнення від покарання є або вчинення особою певного злочину, або призначення особі певного виду і міри покарання, а підставою – певна посткримінальна поведінка особи, настання певної події чи їх сполучення. Аналізуючи порядок звільнення від покарання, варто зазначити, що за загальним правилом звільнення від покарання та його відбування здійснюється судом, і визначити винятки з його правила. Досліджуючи кримінально-правові наслідки звільнення від покарання та його відбування, слід провести їх поділ на сприятливі і несприятливі та навести визначення цих груп наслідків.

Під час роботи над третім питанням плану необхідно провести класифікацію всіх передбачених у КК України видів звільнення від покарання за різними критеріями: залежно від того, чи призначається і реально відбувається покарання (за «ступенем наближеності» покарання до особи), залежно від того, правом чи обов'язком суду є звільнення особи від покарання, та залежно від того, чи висуваються певні вимоги до поведінки особи після її звільнення від покарання. Також доцільно проаналізувати відмінності, які існують між цими видами звільнення за порядком їх застосування та кримінально-правовими наслідками прийняття судом рішення про застосування звільнення.

Окремо належить звернути увагу на поділ всіх видів звільнення на умовні та безумовні та на необхідність зазначати кримінально-правові наслідки звільнення від покарання та його відбування (сприятливі та несприятливі). Якщо ж вид звільнення, який піддається характеристиці, є умовним, обов'язково слід зазначати ті вимоги, які ставляться до подальшої поведінки особи, що звільняється від покарання, та наслідки їх недотримання.

При розкритті третього питання плану роботи вимагається визначити всі факультативні види звільнення, передбачені КК, та дати загальну коротку характеристику кожного з них. У такій характеристиці слід вказати передумову та підставу конкретного виду звільнення, визначити, чи є воно умовним або безумовним, вказати вимоги, які ставляться до подальшої поведінки винного (якщо вид звільнення є умовним), та визначити кримінально-правові наслідки такого звільнення. Якщо ж у законі встановлені певні винятки з передумови застосування конкретного виду звільнення, то вони мають бути

обов'язково відображені в тексті роботи. Так, обов'язково слід зазначити, що звільнення з випробуванням не застосовується до осіб, що засуджуються за вчинення корупційного злочину, тощо. Окрім того, доречно звернути увагу на можливість застосування того чи іншого факультативного виду звільнення при засудженні особи за сукупністю злочинів чи сукупністю вироків.

При характеристиці звільнення від покарання з випробуванням, передбаченого ст. 75 КК, потрібно враховувати, що чинний КК регулює два різновиди такого звільнення: 1) загальний – коли вимагається встановлення можливості виправлення засудженого без відбування покарання; 2) спеціальний – у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання винуватості, для укладення якої з'ясування питань, визначених у ч. 1 ст. 75 КК, не є обов'язковим.

Схема характеристики обов'язкових видів звільнення від покарання (четверте питання плану) є аналогічною зазначеній вище схемі характеристики факультативних видів звільнення.

При характеристиці звільнення від покарання за давністю виконання обвинувального вироку слід окремо висвітлити питання про зупинення давності, їх відмінності за підставами та кримінально-правовими наслідками, звернути увагу на порядок обчислення строків давності при її зупиненні та перериванні.

Даючи характеристику звільненню від покарання у зв'язку з амністією, належить детально описати випадки, коли не допускається звільнення від покарання за амністією, та зауважити на зміни, що відбулись в Законі України «Про застосування амністії» у 2014 р. та передбачають можливість застосування амністії не лише до певної категорії осіб, а й до конкретно визначеної особи (індивідуальна амністія).

Під час написання роботи слід звернути особливу увагу на те, що окремі статті КК містять одночасно декілька видів звільнення, які є різними за своїми передумовами, підставами, порядком та кримінально-правовими наслідками. Так, наприклад, ст. 84 КК передбачає чотири самостійних види звільнення, з яких два (передбачені ч. 1 та ч. 3 ст. 84) є обов'язковими, а два (передбачені ч. 2 цієї статті) – факультативними. З огляду на це перед висвітленням третього та четвертого питань плану роботи рекомендується попередньо детально проаналізувати текст КК та рекомендовану літературу та розподілити

всі види звільнення, передбачені в законі, на дві самостійні групи: факультативні та обов'язкові із зазначенням відповідних статей або частин статей, які таке звільнення регулюють.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Герасименко В. П. Заміна покарання більш м'яким при його відбуванні за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. П. Герасименко. – Х., 2007. – 213 с.

2. Казначасва Д. В. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Д. В. Казначасва. – Х., 2011. – 205 с.

3. Литвак О. М. Проблеми застосування амністії та здійснення помилування в Україні / О. М. Литвак, О. В. Чепелюк. – К. : Атіка, 2009. – 160 с.

4. Ломако В. А. Осуждение без реального отбывания лишения свободы : учеб. пособие / В. А. Ломако. – Х. : Юрид. ин-т, 1987. – 57 с.

5. Маляренко В. Т. Амністія та помилування в Україні : навч. посіб. / В. Т. Маляренко, А. А. Музика. – К. : Атіка, 2007. – 700 с.

6. Письменський Є. О. Звільнення від покарання та його відбування: проблеми кримінального законодавства та практики його застосування : монографія / Є. О. Письменський. – Луганськ : Віртуал. реальність, 2011. – 386 с.

7. Письменський Є. О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України / Є. О. Письменський ; наук. ред. О. О. Дудоров ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛУВДС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. – 728 с.

8. Тютюгін В. І. Новітнє теоретико-прикладне дослідження інституту звільнення від покарання та його відбування / В. І. Тютюгін, О. В. Євдокімова // Вісн. Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – 2014. – Вип. 2. – С. 311–318. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2014_2_37.

9. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : монографія / П. В. Хряпінський ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Харків юрид., 2009. – 448 с.

10. Яковець І. С. Умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутої частини покарання більш м'яким / І. С. Яковець. – М. : PRI, 2012. – 212 с.

11. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 1 жовт. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 48. – Ст. 263.

12. Про Положення про порядок здійснення помилування : Указ Президента України від 21 квіт. 2015 р. № 223/2015 // Уряд. кур'єр. – 2015. – 25 квіт. (№ 76).

13. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким : постанова Пленуму Верхов. Суду України № 2 від 26 квіт. 2002 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2002. – № 3. – Вкладка. – С. 5–8.

14. Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбуття покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу : постанова Пленуму Верхов. Суду України № 8 від 28 верес. 1973 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х. : Право, 2011. – С. 11–14.

15. Про практику призначення судами кримінального покарання : постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24 жовт. 2003 р. // Збірник постанов Пленуму Верхов. Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х. : Право, 2011. – С. 207–222.

16. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримінал. справ № 13 від 11 груд. 2015 р. – Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/postanovi_za_2015_rik.html.

17. Правовий висновок Верховного Суду України у справі про перегляд судового рішення з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм статті 80 КК про звільнення особи від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку у подібних правовідносинах, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень від 24 грудня 2015 року у справі № 5-324кк15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/48BFC83431AD5513C2257F480026ED5D?OpenDocument&year=2016&month=01&](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/48BFC83431AD5513C2257F480026ED5D?OpenDocument&year=2016&month=01&).

18. Аналіз судової практики застосування норм закону про звільнення від кримінальної відповідальності (покарання) у зв'язку із закінченням строків давності // Вісн. Верхов. Суду України. – 2015. – № 2 (174). – С. 15–31.

Завдання

1. Директор державного підприємства Петренко визнаний винним у одержанні неправомірної вигоди у значному розмірі (ч. 2 ст. 368 КК). За вчинений злочин суд призначив Петренку покарання у виді позбавлення волі строком на 6 років з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій строком на 3 роки. На час постановлення вироку судом було встановлено, що Петренко характеризується позитивно за місцем проживання, сумлінно ставиться до праці, в кримінальному провадженні встановлено декілька обставин, що пом'якшують покарання, та не виявлено обставин, що обтяжують покарання. На підставі цих відомостей суд дійшов висновку про можливість виправлення Петренка без відбування покарання та прийняв рішення про звільнення останнього від відбування покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку тривалістю 4 роки.

Проаналізуйте рішення суду.

2. Чупренко відбував покарання у виді позбавлення волі строком на 9 років із повною конфіскацією майна за розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб. Зважаючи на те, що Чупренко став на шлях виправлення, по відбутті 6 років і 4 місяців позбавлення волі він був умовно-достроково звільнений судом від подальшого відбування покарання.

Чи правильне рішення прийняв суд? Відповідь обґрунтуйте. Що є підставою умовно-дострокового звільнення від відбування покарання?

3. Євтухов був засуджений за незаконне зберігання наркотичних засобів у великих розмірах (ч. 2 ст. 309 КК) до позбавлення волі строком на 4 роки. Вирок суду не було звернено до виконання. Від відбування покарання Євтухов не ухилився. Через 3 роки після набрання законної сили обвинувальним вироком суду Євтухов вчинив хуліган-

ство (ч. 1 ст. 296 КК), а через 4 роки і 6 місяців – крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК).

Вирішіть питання про можливість звільнення Євтухова від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. У чому відмінність зупинення перебігу давності від переривання перебігу давності? У яких випадках давність виконання обвинувального вироку не застосовується?

ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

План

Вступ.

1. Інші заходи кримінально-правового характеру: поняття (ознаки), види, відмежування від кримінальної відповідальності.

2. Інші заходи кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб: види та основні характеристики (підстава, порядок застосування та кримінально-правові наслідки).

3. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: види та основні характеристики (підстава, порядок застосування та кримінально-правові наслідки).

Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи необхідно розкрити актуальність теми дослідження, встановити його мету та завдання, з'ясувати методи дослідження та практичне значення одержаних результатів.

При розгляді першого питання плану роботи необхідно розкрити поняття інших заходів кримінально-правового характеру, визначити їх істотні ознаки. Окремо потрібно наголосити на тому, що за своєю природою такі заходи не є кримінальною відповідальністю, а застосування їх до особи не обумовлене лише вчиненням злочину та не має наслідком визнання особи винною у вчиненні злочину. Слід відзначити, що інші заходи кримінально-правового характеру за своєю природою є заходами безпеки, тобто спрямовані на усунення умов, що сприяли вчиненню суспільно небезпечного діяння. Їх перелік вичерпно передбачений у КК і вони застосовуються лише судом та у зв'язку з вчиненням фізичною особою суспільно небезпечного діяння.

При відмежуванні інших заходів кримінально-правового характеру від кримінальної відповідальності доцільно звернути особливу увагу на те, що на відміну від притягнення до кримінальної відпові-

дальності інші заходи кримінально-правового характеру можуть застосовуватись і за відсутності складу злочину не тільки вироком, а й ухвалою суду та не мають карального характеру. Водночас при розгляді цього питання слід наголосити, що інші заходи кримінально-правового характеру залежно від їх співвідношення з кримінальною відповідальністю поділяються на дві групи: ті, що можуть застосовуватись тільки за умови, що особа підлягає кримінальній відповідальності, та ті, що можуть застосовуватись як у випадках, коли особа підлягає кримінальній відповідальності, так і до осіб, що не підлягають їй. Так, примусові заходи медичного характеру, спеціальна конфіскація та примусові заходи виховного характеру можуть застосовуватись як у випадках, коли особа підлягає кримінальній відповідальності (в тому числі й одночасно з нею), так і у випадках, коли особа до кримінальної відповідальності не притягається. Примусове ж лікування, навпаки, застосовується тільки до особи, що вчинила злочин. Так само й заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб застосовуються лише у випадках вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи злочинів.

Наступну частину розгляду цього питання плану потрібно присвятити проведенню класифікації інших заходів кримінально-правового характеру за суб'єктом, до якого вони можуть застосовуватись, на ті, що застосовуються до фізичних осіб та до юридичних осіб відповідно. При розгляді цього питання рекомендується встановити основні відмінності між заходами кримінально-правового характеру, що можуть застосовуватись до фізичних та до юридичних осіб. У роботі рекомендується окремо відзначити, що категорія «інші заходи кримінально-правового характеру» у КК застосовується саме стосовно тих з них, що можуть застосовуватись до фізичних осіб, тоді як стосовно схожих за своєю правовою природою заходів стосовно юридичних осіб кримінальний закон використовує інший термін – «заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». У подальшому ці дві групи заходів необхідно розглядати окремо.

Під час висвітлення другого питання плану роботи слід розглянути окремо такі інші заходи кримінально-правового характеру, як примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, примусові заходи виховного характеру та спеціальна конфіскація. Підстави і порядок застосування кожного із цих заходів потрібно з'ясувати

окремо за запропонованою схемою. Спочатку належить навести визначення відповідного заходу кримінально-правового характеру, після цього визначити підстави його застосування. Тут же необхідно вирішити питання про можливість застосування конкретного іншого заходу кримінально-правового характеру одночасно з кримінальною відповідальністю. Після цього слід охарактеризувати порядок його застосування. Якщо інший захід кримінально-правового характеру є строковим (примусові заходи медичного чи виховного характеру, примусове лікування), то необхідно окреслити питання про початковий і кінцевий момент застосування цього заходу та порядок прийняття рішення про припинення його застосування.

Розглядаючи примусові заходи медичного та виховного характеру, варто окремо проаналізувати їх види та підстави для обрання судом конкретного виду цих заходів. Висвітлюючи порядок застосування примусових заходів виховного характеру, необхідно звернути особливу увагу на можливість одночасного застосування судом декількох таких заходів та на порядок і наслідки застосування примусових заходів виховного характеру при звільненні неповнолітнього від кримінальної відповідальності (ст. 97 КК) та від покарання (ст. 105 КК). При характеристиці спеціальної конфіскації слід окреслити ознаки майна, яке може бути її предметом, та провести відмежування спеціальної конфіскації від конфіскації майна як виду покарання.

Під час розгляду третього питання плану необхідно визначити види заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, розкрити їх поняття та зміст, встановити підставу (матеріально-правову та процесуально-правову) та порядок їх застосування. Рекомендується так само здійснити поділ таких заходів на основні (штраф і ліквідація) та додаткові (конфіскація майна). Розглядаючи зміст штрафу та конфіскації майна як заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, доцільно провести їх відмежування від однакових за назвою покарань (ст. 53 та ст. 59 КК). Аналізуючи такий захід, як ліквідація юридичної особи, слід визначити критерій, який обраний законодавцем при формуванні переліку злочинів, за вчинення яких уповноваженими особами юридичних осіб такий захід може бути застосований.

У висновках роботи необхідно навести найбільш важливі (значимі) результати дослідження та сформулювати рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Список рекомендованої літератури

1. Верещак В. М. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування: науково-практичний коментар [Електронний ресурс] / В. М. Верещак. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/96EF917EC430327FC2257B7B004D60EB](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/96EF917EC430327FC2257B7B004D60EB).
2. Гришук В. К. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження : монографія / В. К. Гришук, О. Ф. Пасєка ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛДУВС, 2013. – 248 с.
3. Зайцев О. В. Обмеження осудності у кримінальному праві України / О. В. Зайцев. – Х. : Майдан, 2007. – 240 с.
4. Лень В. В. Примусові заходи медичного характеру: історія, стан, тенденції / В. В. Лень, М. М. Книга ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Запоріжжя : Дніпров. металург, 2010. – 212 с.
5. Музика А. А. Примусові заходи медичного і виховного характеру / А. А. Музика. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 1997. – 125 с.
6. Пономаренко Ю. А. Правила застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб / Ю. А. Пономаренко // 36. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. «Право». – 2014. – Вип. 22. – С. 155–160. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2014_22_22.
7. Яценко А. М. Застосування заходів кримінально-правового характеру / А. М. Яценко. – Х. : НікаНова, 2014. – 388 с.
8. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру : постанова Пленуму Верхов. Суду України №2 від 15 трав. 2006 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2006. – № 7. – С. 11–16.
9. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх : постанова Пленуму Верхов. Суду України №4 від 16 квіт. 2004 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2004. – № 5. – С. 4–8.
10. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : постанова Пленуму Верхов. Суду України №7 від 3 черв. 2005 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2005. – № 6. – С. 5–10.

Завдання

1. Леоненко, будучи хворим на шизофренію, вчинив вбивство 15-річної дівчини. Згідно з висновком судової психолого-психіатричної експертизи в момент вчинення суспільно небезпечного діяння Леоненко не міг усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними внаслідок наявного хронічного психічного захворювання. Суд визнав Леоненка неосудним та постановив обвинувальний вирок, яким застосував до Леоненка примусові заходи медичного характеру.

Проаналізуйте рішення суду. Що є підставою для застосування судом примусових заходів медичного характеру? Як вирішується питання про обрання, зміну та припинення застосування таких заходів?

2. Приходько умисно заподіяв Лукашевичу середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК). Зважаючи на щире каяття Приходька та наявність клопотання трудового колективу підприємства, де останній працював, суд звільнив Приходька від кримінальної відповідальності з передачею його на поруки трудового колективу. В ухвалі суд також постановив вилучити у порядку спеціальної конфіскації у Приходька бейсбольну бити, яка використовувалась винним для нанесення тілесних ушкоджень, особистий автомобіль, на якому винний залишив місце вчинення злочину, та 1000 грн, які належали Приходьку на праві власності та були при ньому в момент вчинення злочину.

Чи правильне рішення прийняв суд? Чи може спеціальна конфіскація застосовуватись при звільненні особи від кримінальної відповідальності? Яке майно може бути предметом спеціальної конфіскації?

3. 16-річний Ільєнко завдав побої своєму однокласнику Огурцову (ч. 1 ст. 126 КК). Судом встановлено, що Ільєнко вчинив злочин вперше, щиро розкався у вчиненому, та враховано позитивне ставлення Ільєнка до навчання, негативний вплив дорослих у сім'ї та тяжкі побутові умови в родині Ільєнка.

Чи може суд звільнити Ільєнка від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру? До яких видів звільнення належить звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру? Якими є передумова і підстава такого звільнення? Які примусові заходи виховного характеру можуть бути застосовані до неповнолітнього при звільненні його від кримінальної відповідальності на підставі ст. 97 КК?

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

План

Вступ.

1. Міжнародно-правові стандарти щодо кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

2. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх: поняття, види, особливості застосування.

3. Покарання неповнолітніх: види покарань та спеціальні правила призначення покарання неповнолітнім.

4. Звільнення від покарання неповнолітніх: поняття, види, особливості застосування.

5. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

Висновки.

Методичні рекомендації

У вступі необхідно розглянути актуальність цієї теми курсової роботи, зокрема навести статистичні дані щодо злочинів, вчинених неповнолітніми, використовуючи інформацію, розміщену на офіційному сайті Генеральної прокуратури України, а також здійснити їх аналіз.

Слід звернути увагу, що в кримінальному праві запроваджено особливе ставлення суспільства та держави до неповнолітніх як суб'єктів злочину та найбільш ефективні методи боротьби зі злочинами таких осіб. Поряд із загальними положеннями, що регулюють питання кримінальної відповідальності осіб, що вчинили злочин, чинне законодавство України про кримінальну відповідальність (КК України) передбачає певні особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх (розділ XV Загальної частини КК України).

Належний науковий рівень курсової роботи забезпечується, зокрема, при висвітлюванні кожного питання плану з порівняльним аналізом кримінального законодавства України та інших країн.

При розгляді першого питання слід враховувати, що згідно зі ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, тому суди повинні врахувати вимоги міжнародних правових актів, зокрема тих, які стосуються здійснення правосуддя стосовно неповнолітніх. У міжнародно-правових актах наголошується на необхідності особливого захисту дітей та підлітків.

Україна підписала ряд конвенцій про захист прав дітей. Так, наприклад, 29 листопада 1985 р. було підписано договір, за яким вона взяла на себе обов'язок виконувати Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила).

В іншому важливому міжнародному документі – Конвенції про права дитини, прийнятій 44 сесією Генеральної Асамблеї ООН у 1989 р. та ратифікованій Верховною Радою України 27 лютого 1991 р., міститься гуманне положення щодо застосування до неповнолітнього запобіжних заходів. Відповідно до ст. 37 Конвенції арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно із законом та використовуються лише як крайня міра і протягом якомога коротшого відповідного періоду часу.

Доцільно проаналізувати положення зазначених та інших міжнародних документів та окреслити їх значення для кримінального права України в частині кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Вирішуючи питання щодо особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх та покарань, які можуть їм призначатися, у першу чергу треба розглянути ті соціально-психологічні характеристики осіб цього віку (несстійкість психічних процесів, відсутність достатнього досвіду, знань, навичок тощо), які враховує законодавець при встановленні кримінальної відповідальності таких осіб.

Також слід звернути увагу та ті покарання, які можуть бути їм призначені. Необхідно детально розглянути кожний вид покарання неповнолітніх, а також окреслити особливості їх застосування.

Висвітлюючи питання про звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх, слід враховувати, що законодавець передбачає два спеціальних види такого звільнення: звільнення від кримі-

нальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК) і звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (частини 1, 2 ст. 106 КК). Особливу увагу слід приділити передумові, підставі та наслідкам звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Важливо, що при звільненні неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності суд повинен перш за все керуватися положеннями ст. 49 КК і лише після цього врахувати особливості, передбачені ч. 2 ст. 106 КК.

Розгляд питання про звільнення від покарання та його відбування потребує розгляду кожного їх виду (звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру; звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку; звільнення від відбування покарання з випробуванням; умовно-дострокове звільнення від відбування покарання). Необхідно приділити увагу особливостям звільнення неповнолітніх від покарання та звільнення таких осіб від відбування покарання.

При висвітленні питання про особливості погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх треба враховувати, що положення ст. 108 КК застосовуються до осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років, незалежно від їх віку на момент погашення або зняття судимості. Ці особливості стосуються: а) тривалості строків погашення судимості та б) умов дострокового зняття судимості.

Висновки мають містити узагальнені результати здійсненого дослідження особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Список рекомендованої літератури

1. Бурдін В. М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні / В. М. Бурдін. – К. : Атіка, 2004. – 240 с.
2. Коновалова А. Ю. Види покарань для неповнолітніх за кримінальним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. Ю. Коновалова ; наук. кер. Ю. В. Баулін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – 20 с.

3. Кривоченко Л. Н. Борьба за ликвидацию преступности среди несовершеннолетних в СССР : конспект лекций / Л. Н. Кривоченко ; Харьков. юрид. ин-т. – Харьков, 1965. – 44 с.

4. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») [Електронний ресурс] : від 29 листоп. 1985 р. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_211.

5. Назимко Є. С. Зарубіжний досвід кримінально-правової регламентації інституту покарання неповнолітніх : монографія / Є. С. Назимко ; вступ. сл. та заг. ред. О. М. Литвинова ; Донецьк. юрид. ін-т МВС України ; Кримінал. асоц. України. – К. : КНТ, 2015. – 368 с.

6. Назимко Є. С. Інститут покарання неповнолітніх у кримінальному праві України (нарис з методології дослідження) / Є. С. Назимко. – Донецьк : Ноулідж, 2014. – 370 с.

7. Пономарьова Т. І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування в Україні та Польщі: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Т. І. Пономарьова ; наук. кер. Є. С. Назимко. – О. : Одес. держ. ун-т. внутр. справ, 2016. – 21 с.

8. Про права дитини [Електронний ресурс] : Конвенція ООН від 20 листоп. 1989 р. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

9. Про практику здійснення судами кримінального провадження щодо неповнолітніх» від 23 січн. 2016 р. [Електронний ресурс] : рекомендац. роз'яснення Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримінал. справ. (пункти 14–18). – Режим доступу: <http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files>.

10. Яценко А. М. Застосування заходів кримінально-правового характеру / А. М. Яценко. – Х. : Ніка Нова, 2014. – 388 с.

Завдання

1. Суд, розглянувши матеріали кримінального провадження за обвинуваченням Осіпенка за ч. 1 ст. 186 КК України, звільнив його від кримінальної відповідальності та застосував до нього примусові заходи виховного характеру у виді застереження та обмеження дозвілля шляхом встановлення особливих вимог до поведінки Осіпенка – заборонив перебувати до досягнення повноліття поза межами місця проживання після 22:00 та передав його під нагляд матері до

досягнення повноліття.

Проаналізуйте рішення суду. Які примусові заходи виховного характеру може застосувати суд? Чи може суд при звільненні неповнолітнього від відбування покарання застосувати кілька таких заходів?

2. Петров, якому виповнилося 15 років, таємно викрав у сусідки Логінової її гроші на суму 1500 грн, які він витратив. Суд звільнив неповнолітнього Петрова від покарання і поклав на нього обов'язок відшкодувати заподіяні Логінової майнові збитки.

Чи є застосування судом такого примусового заходу виховного характеру законним?

3. Вироком суду неповнолітнього Павленка засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України до 3 років 6 місяців позбавлення волі. На підставі статей 75, 104 КК України Павленко звільнено від відбування покарання з випробуванням – іспитовим строком тривалістю 3 роки.

Проаналізуйте рішення суду.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Завдання до практичних занять на 3-й семестр.....	5
Завдання до практичних занять на 4-й семестр.....	8
Рекомендації до написання курсових робіт.....	11
Список нормативних актів, літератури та матеріалів судової практики до всіх тем.....	14
Тема 1. Закон про кримінальну відповідальність та його чинність у часі та просторі.....	15
Тема 2. Злочин, його види.....	19
Тема 3. Кримінальна відповідальність.....	23
Тема 4. Склад злочину.....	28
Тема 5. Кваліфікація злочину.....	31
Тема 6. Стадії злочину.....	37
Тема 7. Співучасть у злочині.....	41
Тема 8. Повторність, сукупність та рецидив злочинів.....	49
Тема 9. Обставини, що виключають злочинність діяння.....	53
Тема 10. Звільнення від кримінальної відповідальності.....	68
Тема 11. Поняття та мета покарання. Система та види покарань.....	74
Тема 12. Призначення покарання.....	78
Тема 13. Звільнення від покарання та його відбування.....	83
Тема 14. Інші заходи кримінально-правового характеру.....	90
Тема 15. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....	95

Навчально-методичне видання

Колектив авторів:

Байда Антон Олександрович,
Володіна Оксана Олександрівна,
Григор'єва Марина Євгеніївна,
Гродецький Юрій Васильович,
Демидова Людмила Миколаївна,
Євдокімова Олена Володимирівна,
Зінченко Ірина Олександрівна,
Комаров Олександр Дмитрович,
Орловський Руслан Семенович,
Осадча Анна Сергіївна,
Ус Ольга Володимирівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ І КУРСОВИХ РОБІТ
З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
(ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)
для студентів II курсу
заочних факультетів № 1 та № 2**

Видається в авторській редакції

Коректор *Н. Ю. Шестьора*
Комп'ютерна верстка *А. Т. Гринченка*

Підписано до друку 17.11.2017.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 5,93. Обл.-вид. арк. 4,79. Вид. № 1761.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено в друкарні ФОП Почернін
Тел. (057) 717-28-80